Gør en forskel
VIA Pædagoguddannelsen

Nr. 11, juni 2017

VIA University College

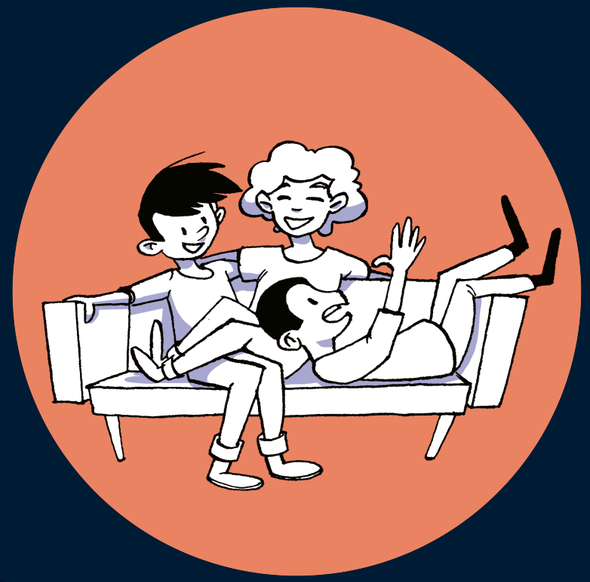
PÆDAGOGISK EXTRAKT

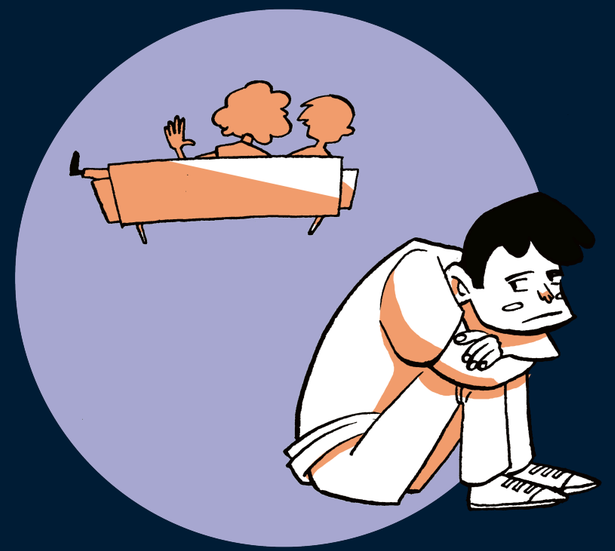
TEMA: Det handler om trivsel

INDHOLD

02 **Indhold**

03 **Leder**
Det handler om trivsel

04 **Redaktørens klumme**
Det mentale 'sul på kroppen'

Trivsel i børnehøjde
05 Trivsel – mere end blot et hverdagsbegreb …
09 Trivselsmatricen
13 Trivsel i det gode børnemiljø
14 Pædagogiske drejninger

Når trivslen mistrives
17 Antimobbestrategi kan medføre mere mobning
20 eXbus – fokus på mobning
21 'En halv time hver fredag er ikke nok'
25 Tværprofessionelt samarbejde styrker trivsel

Trivsel i hele skoledagen
26 Trivsel er den dybeste mening med livet
29 Hvad kan vi bruge trivselsmålinger til i skolen?
30 Det er ikke sundt at kede sig ret længe
32 Veludviklet humor bidrager til børns trivsel i skoledagen
34 Fjolleportrætter og hoppende maver
36 Et frirum, hvor børn genvinder gejsten og lysten til at lære
40 Boganmeldelse: Venskabsyoga – trivselsfitness i skolen

Trivselsfremmende pædagogik
42 Når musikken er det, der giver mening
45 Musikkens forskellige lag af mening
46 Guidning vigtigere end guitargreb
47 Flygtningebørn genvinder trivslen med pædagogisk idræt
50 Stærk faglighed styrker flygtningebørns trivsel
51 Flere drenge benytter digital rådgivning

54 **Spids pen**
Ikke et spørgsmål om trivsel eller læring

47

Vi skal lære dem at mærke sig selv igen. At finde ro i sig selv og deale med deres følelser".

Redaktionsansvarlig
Jeanette Ringgard Svendsen
jesv@via.dk

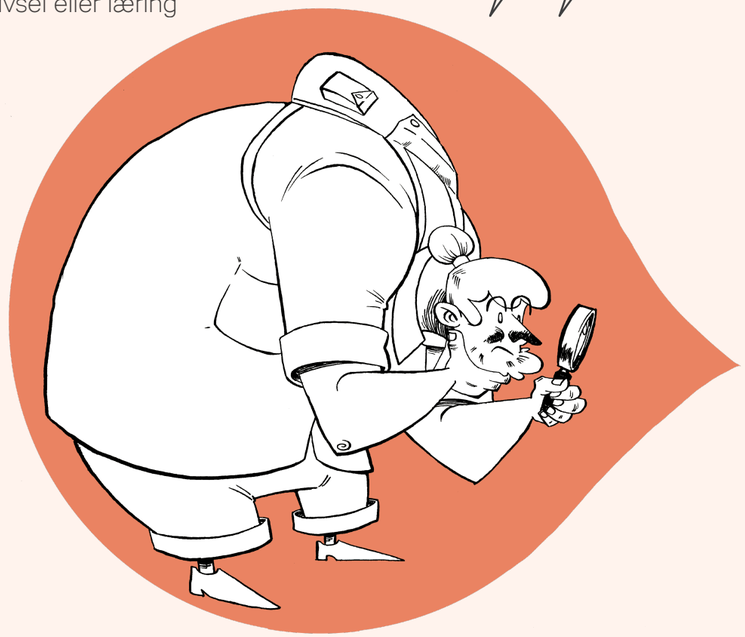
Layout
Lene Schaarup
lens@via.dk

Illustration
Mads Ellegaard Skovbakke
Instagram: madsellegaardskovbakke
Blog: http://meskovbakke.tumblr.com/

Journalist
Hanne Duus
hd@via.dk

Produktion
VIA kommunikation – 2017

ISSN:2246-7920

Det handler om trivsel …

Bedre trivsel, mere trivsel. Trivsel som forudsætning for at lære og lykkes. Trivsel som grundlag for at blive en aktiv og handlekraftig samfundsborger.

Trivselsbegreber er på den politiske dagsorden i disse år – og politikere og andre meningsdannere står i kø for at pointere, hvor vigtig trivsel er for store og små, unge og gamle.

Trivsel i fokus i lovgivning og uddannelse
Den politiske bevågenhed smitter også af på de rammer, pædagoger arbejder indenfor. Ordet trivsel står fire gange i serviceloven og tre gange i dagstilbudsloven. Trivsel står som et helt centralt mål for de pædagogiske indsatser – og det smitter naturligvis også af på pædagoguddannelsen. I viden- og færdighedsmålene finder du ordet trivsel ikke mindre end 23 gange!

Målinger, indsatser, værktøjer
Trivsel er blevet et pædagogisk begreb, som pædagoger i alle former for pædagogisk arbejde forholder sig til. Med alle de muligheder og dilemmaer, det rummer.
Politikerne har fx besluttet at indføre obligatoriske, årlige trivselsmålinger på alle folkeskoler. Og undervisningsministeriet og centrale interesseorganisationer som Børns Vilkår og Mary Fonden udvikler materialer og indsatser, der skal fremme trivsel og forhindre modsætningen: mobning og eksklusion. I det daglige, professionelle trivselsarbejde kan pædagoger bruge disse værktøjer og lade sig inspirere – men vi må også forholde os kritiske. For hvordan definerer vi 'at trives'? Hvad ved vi om, hvad der sker, når vi ikke trives? Hvem bestemmer, om vi trives? Kan trivsel måles? Og hvad skal vi bruge målingerne til, når vi har lavet dem?

Hvordan ser trivsel ud?
Dette temanummer rummer forskellige perspektiver på trivsel. To eksperter kommer med deres bud på en definition. En række forskningsprojekter præsenterer deres vinkel på trivselsbegrebet. Vi får også et indblik i den nyeste forskning om mobning, der bl.a. viser, at vores brug af termer som 'offer' og 'mobber' må revideres. Vi besøger en 0. klasse, hvor fokus på humor er med til at sikre trivsel. Og vi bliver inviteret indenfor hos Jimmy og hans guitarsamling. Jimmy, der har genvundet livsmodet og trives med musikken som passion, efter en alvorlig hjerneskade.
Vi kigger også ud i cyberspace, hvor unge har brug for guidning, hvis de skal trives i de virtuelle fællesskaber.

God læselyst

OM

Peter Møller Pedersen
pmp@via.dk

Uddannelseschef for
VIA Pædagoguddannelsen

KLUMME

Trivsel: Det mentale 'sul på kroppen'

Forleden kom jeg i tanke om en kommentar, som min for længst afdøde farmor engang klemte ud mellem sidebenene. Vi var på bytur sammen. Jeg har været en 7-8 år gammel. Kommentaren faldt – afdæmpet og med dreven midtjysk accent – efter et tilfældigt møde og en ordveksling med en trind og venlig dame: "Hun går da vist og trives lidt", sagde farmor.

Trivsel konkretiseret

Dengang forstod jeg ikke kommentaren og referencen til damens runde lår og arme. Og kommentaren hører måske også en anden generation til?
Men når jeg i dag genkalder mig den søde, runde dame – dér midt på gågaden i Viborg – så får trivselsbegrebet pludselig en ny dimension. Dét, at trives, bliver pludselig lig med et glad, veltilpas menneske med et fint lag sul på kroppen. Trivsel konkretiseres. Og symboliseres i billedet af et fysisk, sanseligt menneske med et par ekstra kilo på sidebenene. Præcis nok til at stå imod med, så hun ikke dratter om ved mødet med den første og bedste udfordring.

Mental udsultning

I dette nummer af Pædagogisk Extrakt tematiserer vi trivsel.
Vi sætter fokus på, hvordan vi kan definere og arbejde med begrebet i en professionel, pædagogisk sammenhæng.
Og vi fortæller en række inspirerende historier om, hvordan der arbejdes konstruktivt med trivselsfremmende pædagogik i dagtilbud og skoler. På bosteder og i flygtningecentre.
Men, vi vender også blikket mod den mistrivsel, der især truer børn og unge. Børn og unge, der – jævnfør farmors kommentar ovenfor – ikke har den tilstrækkelige mentale 'sul på kroppen' til at være i trivsel. Disse børn og unge er 'skind og ben'. Mentalt udsultede. Udmarvede. Sårbare og i risiko stor for at rage andre skavanker til sig på grund af den mangeltilstand – den mistrivsel – de er i. De mangler mentalt 'sul på kroppen'.

Pædagogisk piskefløde …

Årsagerne til mistrivslen er mange; mobning, kedsomhed eller et skolesystem, der presser. Og konsekvenserne er til at få øje på. Det viser flere af dette temanummers artikler på forskellig vis. Men artiklerne er også fælles om at komme med forslag og opskrifter på, hvordan denne tilstand af 'mental underernæring' kan afhjælpes. Hvordan dygtige pædagoger kan skabe fornyet trivsel med pædagogisk piskefløde.

Tina Kruses opskrift handler om humor. Når børn trænes i at grine ad og med hinanden, så styrkes deres robusthed i forhold til at overhøre ligegyldige drillerier og modstå mobning. Og trivslen øges. Det viser det projekt, hun laver i sin praktik på en skole i Horsens.

Elevakademiet, et privat tilbud for børn i 6-16 års alderen, er groft sagt opstået og udviklet med afsæt i børns manglende trivsel. Metoden er enkelt: nærvær og tid.
Temanummerets måske vigtigste opskrift kommer ph.d. og mobbeforsker Stine Kaplan Jørgensen med. Hun pointerer, at "der aldrig findes én opskrift eller metode, når det handler om at skabe trivsel. Vi må altid tage udgangspunkt i det enkelte menneske og i de samspil, det indgår i".
Så læs med – og få inspiration og viden om, hvordan du hjælper børn og brugere med at få mentalt 'sul på kroppen'.

God læselyst!

OM

Jeanette Svendsen
jesv@via.dk

Lektor på VIA Pædagoguddannelsen i Horsens og redaktør af Pædagogisk Extrakt

Følg os også på **Facebook** og kom med idéer til temaer, vi skal tage op.

Har du selv en vigtig historie at fortælle, så tøv ikke med at kontakte os!

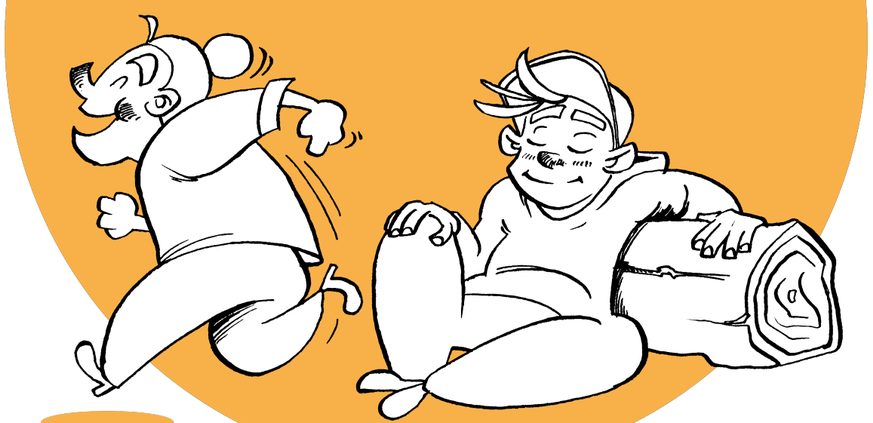
Glæd dig også til kommende temanumre:
Efterår 2017: Hverdagsliv

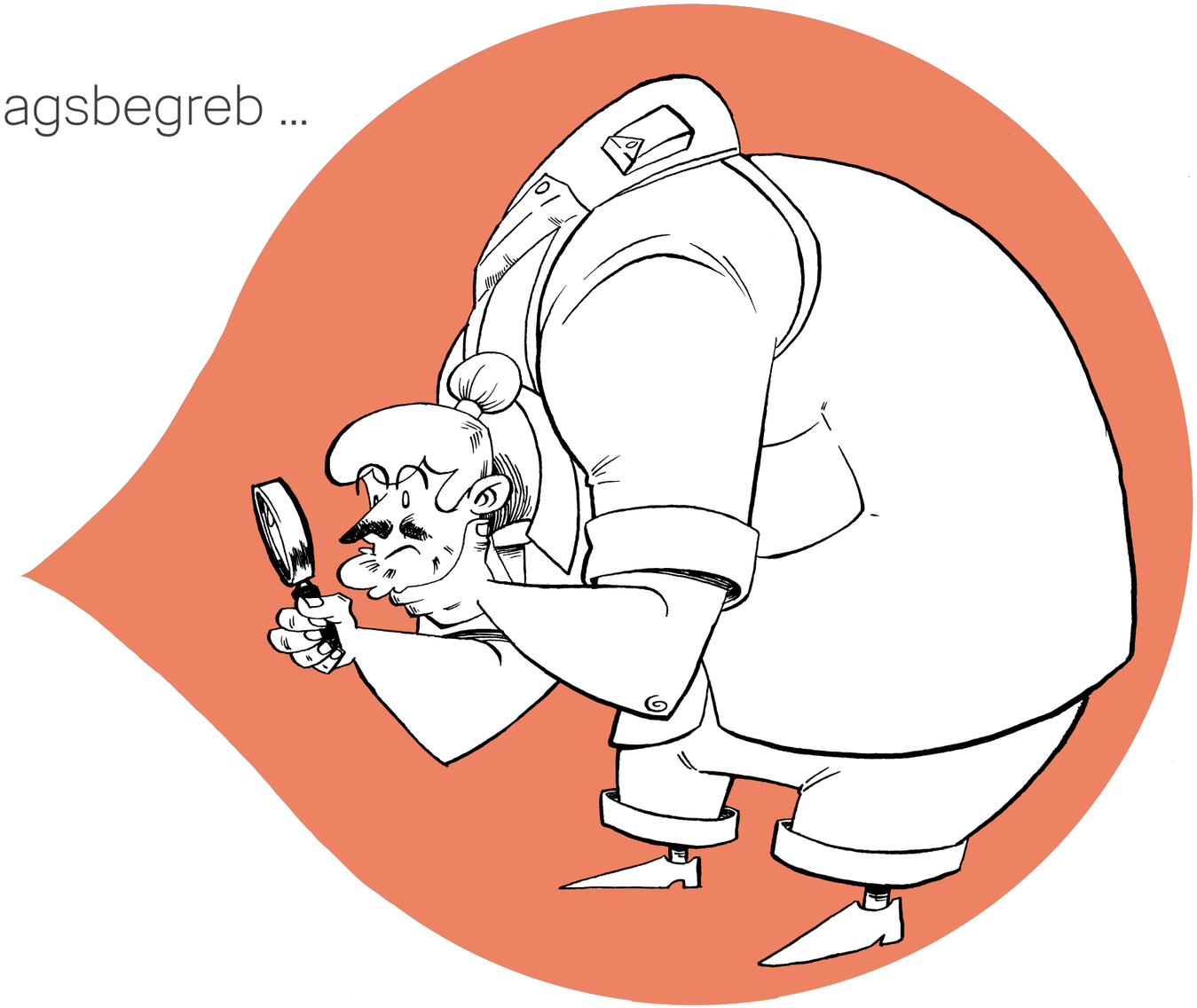
Af Anette Boye Koch, ph.d. og docent i dagtilbudspædagogik, VIA Pædagoguddannelsen

Trivsel

– meget mere end blot et hverdagsbegreb ...

Trivsel betyder glæde og tilfredshed. Trivsel dækker over oplevelsen af velvære og muligheden for velfærd. Gennem sin forskning sætter Anette Boye Koch fokus på, hvordan vi kan definere og undersøge det ellers noget diffuse begreb trivsel.

TRIVSEL – MEGET MERE END BLOT ET HVERDAGSBEGREB …

Trivsel betyder glæde og tilfredshed. Trivsel dækker over oplevelsen af velvære og muligheden for velfærd. Gennem sin forskning sætter Anette Boye Koch fokus på, hvordan vi kan definere og undersøge det ellers noget diffuse begreb trivsel.

"Hvis du skal vurdere din egen trivsel netop nu på en skala fra 1 og 10 – hvilket tal ville du da vælge"? Det er et spørgsmål, jeg ofte indleder et foredrag om trivsel med. Tilhørerne har som regel ingen problemer med at pege på et tal og forklare, hvad og hvordan de har tænkt. Jeg bruger den lille øvelse for at illustrere, at trivsel er et hverdagsbegreb, vi alle har erfaringer med.

De fleste af os har en grundlæggende og intuitiv forståelse af, hvad tilstanden trivsel indebærer. Både når det handler om os selv, og også når det handler om andre, fx de børn eller brugere vi møder i pædagogisk praksis.

Trivsel er multifacetteret

Tilstanden trivsel opfattes som en personlig kvalitet ved tilværelsen. Noget vi, ifølge sociolog Eeve Sointu, University of York, alle har krav på. Trivsel er et hverdagsbegreb, som vi bruger i flæng – men samtidig er trivselsbegrebet multifacetteret, komplekst og svært at indkredse. Det refererer både til subjektive følelser og oplevelser samt til mere objektive levevilkår.

Ifølge den israelske professor Asher ben-Arieh, Hebrew, University of Jerusalem, kan det relateres til opfyldelse af behov, til balance mellem smerte og velbehag og til selvrealisering og udvikling. I praksis er det derfor nødvendigt at foretage et valg og afgrænse de dimensioner af trivsel, man interesserer sig for.

Subjektiv trivsel

Min forskning har afsæt i en subjektiv forståelse af trivsel. Denne forståelse bygger på en treleddet struktur, der forstår trivsel som balancen mellem 1) et menneskes positive følelser og 2) negative følelser, evalueret som glæde, samt 3) menneskets generelle tilfredshed med livet, der evalueres mere kognitivt med tanke for menneskets samspil med det sociale miljø.

Jeg stiller således skarpt på positive elementer af det gode børneliv. For der er en tendens til **først at få øje på trivsel, når den ikke længere er tilstede.**

OM

Anette Boye Koch
abk@via.dk

Ph.d., docent ved VIA Pædagoguddannelsen og programkoordinator for VIA forskningsprogram for Barndomspædagogik.

Anettes særlige forskningsinteresser er børns perspektiver og inddragelse, trivsel, det gode børneinstitutionsliv, hverdagspædagogik samt professionsperspektiver og udfordringer.

TRIVSEL – MEGET MERE END BLOT ET HVERDAGSBEGREB …

Trivselsbegrebet i pædagogikken

- Ordet trivsel figurerer første gang i Bistandsloven 1976-98 og kan således populært karakteriseres som et hippiefænomen
- Siden er trivsel bragt med videre til Den Sociale Servicelov fra 1998
- Ordet optræder i §1 i den gældende Dagtilbudslov, i Børnemiljøloven, i bekendtgørelsen om uddannelse af pædagoger
- Med Folkeskolereformen i 2013 holdt trivselsbegrebet for alvor sit indtog.

Jeg studerer hovedsageligt børn, der allerede er i trivsel, fordi jeg gerne vil skabe viden om, hvad det er vi sigter mod i pædagogisk praksis. I min forskning stiller jeg således skarpt på positive elementer af det gode børneliv. For der er en tendens til først at få øje på trivsel, når den ikke længere er tilstede.

Sensitivitet over for børns perspektiver
Ud fra en forståelse af trivsel koblet til glæde og tilfredshed, er det væsentligt, at professionelle voksne interesserer sig for børns og brugeres subjektive oplevelser. At de møder børn, der er aktive deltagere i egne trivselsprojekter.

Hverdagspædagogisk praksis må derfor, udover at tænke i læring- og udviklingsmål, basere sig på empatisk interesse for, hvad der gør hvert enkelt barn glad og tilfreds. Det kræver, at pædagogen møder børn med et børnesensitivt blik. At hun forsøger at spørge hver enkelt: Hvad gør dig glad? Sanser, hvad børnene interesserer sig for. Hvad de er gode til og gerne vil opnå.

Det kræver, at pædagogen har blik for, hvilke særlige fortællinger hvert enkelt barn bringer med sig.

I et forskningsinterview udtrykker en pædagog det således:
"Alle børn har hver deres personligheder, i den måde et barn gebærder sig på. Ved ét barn kan noget være et tegn på mistrivsel, og ved et andet barn, kan det samme være naturligt … Det er vigtigt, at du kender de enkelte børn, at du kender deres yderpunkter, trist eller glad. Og så ved du også godt, hvad du vil acceptere som trivsel"

Uvant at sætte ord på trivsel
Pædagoger er generelt rigtig dygtige til at agere på baggrund af et indgående og nært kendskab til det enkelte barn. Min forskning viser, at de vedholdende arbejder ud fra det kendskab i danske dagtilbud – til trods for en til tider hektisk hverdag. Men selv når pædagoger implicit tænker i og arbejder med trivsel, fx med afsæt i et fremherskende ideal om 'det glade barn', så er det stadig uvant for dem at sætte ord på, hvordan de konkret handler for at skabe trivsel. På samme måde er trivselsindsatsen svær at eksplicitere i arbejdet med pædagogiske læreplaner og evalueringer, netop fordi begrebet er så komplekst.

Læs mere

Anette Boye Koch: Når børn trives i børnehaven. Viasystime. 2013

Anette Boye Koch: 'Pædagogens rolle og betydning for trivsel i børnehaven: Børneinformerede perspektiver på professioelle voksne'. Nordic Studies in Education. Vol. 36, (2016).

Af Anette Boye Koch, ph.d. og docent i dagtilbudspædagogik, VIA Pædagoguddannelsen

Trivselsmatricen

Trivselsmatricen hjælper os med at indkredse det komplekse trivselsbegreb, og gør det lettere at reflektere over det daglige arbejde med at støtte børnenes trivsel i dagtilbud.

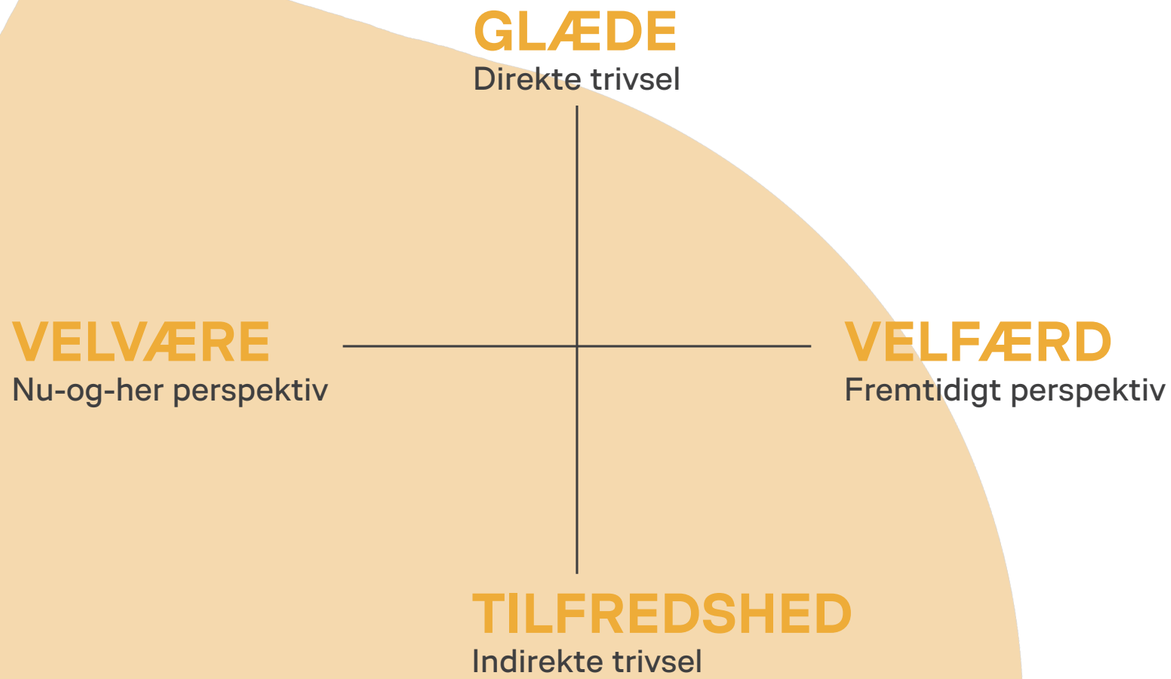
Jeg har opstillet et bud på en trivselsmatrix, som kan bruges af professionelle til at reflektere over deres egen trivselspædagogiske praksis. For vi anvender begrebet trivsel lidt i flæng – men har ofte svært ved at definere begrebet præcist, når vi skal bruge det i en professionel sammenhæng.

Direkte vs. indirekte trivsel

Matricens ene akse rummer glædes- og tilfredshedskomponenterne. Denne akse illustrerer, at subjektiv trivsel kan evalueres direkte, med blik for tydelige tegn på glæde, fx smil og latter. Men trivsel kan også betragtes mere indirekte med tanke på en mere kognitiv evaluering. Her spørger, sanser eller sigter pædagogen mod at øge barnets tilfredshed ved at udnytte det kendskab, hun har til barnets personlighed og hverdagsliv.

Velvære og velfærd

Matricens anden akse illustrerer et tidsligt spænd i pædagogens arbejde. Som professionel arbejder pædagogen med at give børn oplevelser af trivsel i et nu-og-her perspektiv, fx når hun laver sjov eller griner sammen med børnene (en velvære dimension). Men hun arbejder også med et mere fremsynet øje for børns muligheder for at have det godt videre frem i tilværelsen (en velfærds dimension). Fx når hun støtter børn i selv at løse konflikter med kammeraterne og derved giver dem erfaringer med at håndtere frustration, som kan anvendes fremad i livet.
Alle fire dimensioner bør som udgangspunkt prioriteres lige højt. Det er vigtigt, at børn både oplever glæde og tilfredshed i institutionshverdagen. Og at vi opmuntrer dem til at engagere sig i læreprocesser, der sandsynliggør, at de kan opnå oplevelser af glæde og tilfredshed i et fremtidigt perspektiv. ■

Trivselsmatrix: Anette Boye Koch: 'Pædagogens rolle og betydning for trivsel i børnehaven: Børne-informerede perspektiver på professionelle voksne'. Nordic Studies in Education. Vol. 36, (2016).

Af lektor Hanne Hede Jørgensen, adjunkt Hanne Laursen, ph.d. og docent Anette Boye Koch og adjunkt Pia Rauff Krøyer

Trivsel i det gode børnemiljø

Værktøjer som Dagtilbudstermometeret og ECERS-R er udviklet til at måle trivsel og kvalitet af børnemiljøet i daginstitutioner. Men hvordan forstår børn og pædagoger selv det gode børnemiljø? Hvordan skabes det, og på hvilke måder kan vi inddrage børnenes eget perspektiv? Det undersøger en gruppe forskere i Børnemiljøprojektet.

TRIVSEL I DET GODE BØRNEMILJØ

I begyndelsen af projektet talte pædagogerne om **børnemiljø, som noget der var defineret udefra – om en "to-do-opgave".**

Trivsel i hverdagen er, når børn og pædagoger er sammen om at skabe det gode børnemiljø. For børnene har det betydning at blive set og mødt. De er optaget af hinanden, af at lege og af, at der sker noget usædvanligt inden for rammerne af det kendte. Pædagogerne lægger vægt på at kunne følge det, børnene er optaget af og skabe gode rammer for både børns leg og de pædagogiske aktiviteter.

Hvorfor et projekt om det gode børnemiljø?
Med indførelsen af de pædagogiske læreplaner i 2004 blev det lovpligtigt for pædagoger at inddrage børns perspektiver, når det gode børnemiljø skulle vurderes og udvikles (§ 7 Dagtilbudsloven). Eksperter uden for professionen har udviklet en del metoder og koncepter, som pædagoger kan gøre brug af, når de skal arbejde med det gode børnemiljø. Fx har Dansk center for undervisningsmiljø udviklet det digitale dagtilbuds-termometer, der kan fungere som et værktøj i forbindelse med en børnemiljøundersøgelse. ECERS-R, Early Childhood Environment Rating Scale er et amerikansk kvalitetsmålings koncept, der kan bruges til at rate børnemiljø i dagtilbud.

Ikke desto mindre mangler der viden om, hvad pædagogerne forstår ved et godt børnemiljø, og hvordan de inddrager børns perspektiver i dette arbejde. Desuden er der behov for at få belyst, hvad børnene selv forstår som et godt børnemiljø. Og på hvilken måde børnenes perspektiver påvirker den pædagogiske praksis.

Det er denne bevægelse mellem børns og pædagogers perspektiver, vi har fokus på i Forskningsprojektet 'Det gode Børnemiljø (børnemiljøprojektet)'. Vi er med andre ord interesserede i at undersøge fænomenet,

OM

Hanne Laursen
hala@via.dk

Adjunkt ved VIA Pædagog-uddannelsen i Aarhus og forsknings- og udviklingsmedarbejder ved VIA Kultur og pædagogik

Arbejder pt. med børneperspektiver, pædagogperspektiver og børnemiljø i Børnemiljøprojektet.
Er blandt andet optaget af barndoms-pædagogik, professionens videnformer samt af kultur, etnicitet, identitet.

OM

Hanne Hede Jørgensen
hhj@via.dk

Lektor ved VIA Pædagoguddannelsen i Aarhus og forsknings- og udviklingsmedarbejder i forskningsprogrammet Barndoms-pædagogik ved VIA Kultur og Pædagogik

Særlige interesseområder er børnekultur, børneperspektiver og leg, men også pædagogisk kultur og pædagogers fagsprog.

TRIVSEL I DET GODE BØRNEMILJØ

Børnemiljøet belyst fra flere vinkler

Børnemiljøprojektet indsamler viden om børnemiljøet gennem

- Pilotinterviews med pædagoger fra de to institutioner
- Fælles workshopdage for pædagogerne, med fokus på fortælleværksted, introduktion til metoden SnapLog og inddragelse i analysearbejdet
- Feltstudier i de to dagin-stitutioner med fokus på børns perspektiver
- Børnemøder mellem børn, pædagoger og forskere. I et fortællerum udveksles fortællinger om godt og skidt i børnehaven ud fra billeder, børnene selv har lavet.
- Fokusgruppeinterviews med pædagoger

det gode børnemiljø, sådan som det forstås og skabes af de, der deltager og lever i det.

Fra spor der lægges, til spor der sættes
Som forskergruppe delte vi indledningsvis projektet op i to spor; nemlig et pædagogspor og et børnespor. De to spor var oprindeligt tænkt som en måde at strukturere et stort projekt på. Men hvis sporene i udgangspunktet var tænkt som skinner, der blev lagt parallelt med hinanden, er de lige så stille begyndt at krydses og brydes og blandes. Og således er henholdsvis børnenes og pædagogernes spor efterhånden blevet til en art aftryk, der kan følges og tolkes som tegn, der kan åbne for nye forståelser af det gode børnemiljø.

PÆDAGOGISKE SVING
"Det er vigtigt at lave de drejninger, som børn har lyst til", forklarer en af pædagogerne i projektet.

I takt med, at sporene er blevet til aftryk, og vi forskere har bevæget os fra én position til en anden, har der været en tilsvarende bevægelse hos pædagogerne i de institutioner, vi samarbejder med. I begyndelsen af projektet talte pædagogerne til dels om børnemiljø som noget, der var defineret udefra som en "to-do-opgave" knyttet til særlige metoder og dokumentationsformer. Men siden er arbejdet med børnemiljø blevet til noget, som pædagogerne taler om som en integreret del af den daglige pædagogiske praksis med at lytte til børnene og 'foretage drejninger' efter det, som børn er optaget af.

OM

Anette Boye Koch
abk@via.dk

Ph.d., docent ved VIA Pædagoguddannelsen og programkoordinator for VIA forskningsprogram for Barndomspædagogik.

Særlige forskningsinteresser er børns perspektiver og inddragelse, trivsel, det gode børneinstitutionsliv, hverdagspædagogik samt professionsperspektiver og udfordringer.

OM

Pia Rauff Krøyer
pirk@via.dk

Lektor ved VIA Pædagoguddannelsen i Aarhus og forsknings- og udviklingsmedarbejder i forskningsprogrammet Barndomspædagogik ved VIA Kultur og Pædagogik

Særlige interesseområder er børnekultur, børneperspektiver og leg, men også pædagogisk kultur og pædagogers fagsprog.

TRIVSEL I DET GODE BØRNEMILJØ

Vi er med andre ord interesserede i at undersøge fænomenet, det gode børnemiljø, **sådan som det forstås og skabes af de, der deltager og lever i det.**

Pædagoger og børn som deltagere i projektet
Vi har fra starten tænkt både pædagoger og børn som deltagere i projektet. Det har derfor været vigtigt for os at tilpasse os pædagoger og børns hverdag i de to institutioner, så vores projekt ikke fik alt for meget karakter af endnu en opgave udefra. Derfor har børnemøderne udformet sig forskelligt. For det første fordi kultur og dagsrytme i de to institutioner er forskellig. For det andet fordi de deltagende pædagoger og børn både har grebet idéen med at tage billeder forskelligt an. Og fordi de med deres individuelle tilstedeværelse har gjort ethvert møde til noget særligt.
På den måde bidrager de forskellige perspektiver på en meget fin måde til en nuanceret forståelse af, hvordan pædagoger og børn forstår og skaber et godt børnemiljø, hvor alle kan trives.

Projektet kort

Forskningsprojektet 'Det gode børnemiljø' er et to årigt projekt (2016-2018), der hører under VIAs forskningsprogram for Barndomspædagogik.

Projektets mål er at undersøge, hvordan pædagoger og børn forstår det gode børnemiljø. Og hvordan pædagoger inddrager børns perspektiver i skabelsen af det.

Pædagoger og børn fra to institutioner i Viborg kommuner deltager i projektet.

Læs mere om projektet **her**

Af lektor Hanne Hede Jørgensen, adjunkt Hanne Laursen, ph.d. og docent Anette Boye Koch og adjunkt Pia Rauff Krøyer

Pædagogiske **drejninger**

Det ser ud til, at drejninger kan være en metafor for **en** pædagogisk handling, der sikrer, at børns perspektiver får plads.

Foretag en drejning, skift spor, glem tiden – og forfølg dét, I er optaget af. Det er en del af opskriften på det gode børnemiljø, hvor børn og pædagoger kan sprudle og trives, viser forskningsprojekt.

Som forskere i Børnemiljøprojektet har vi siden foråret 2016 indsamlet data om, hvordan børnemiljø opleves og skabes af henholdsvis børn og pædagoger i to udvalgte daginstitutioner. De første analyser peger på, at et væsentligt element i udviklingen af det gode børnemiljø er det, som pædagogerne kalder at foretage drejninger.

En pædagog fra en af de deltagende institutioner fortæller: "Jeg synes, det er vigtig at få lavet de drejninger, som børnene har lyst til. Vi lægger jo ud med at komme med et emne. Fx. har vi krible-krable-dyr-emne. Så lægger vi ud med at gå i skoven. Vi finder regnorme, biller, osv. Og vi er fuldt optaget af det. Vi tager det med hjem og får kigget på det. Men under samling og under noget snak i løbet af ugen, så kommer vi ud i, om der mon også er nogle dyr nede i søen? Og det havde egentlig overhovedet ikke været vores plan, men det har nu resulteret i, at vi har haletudser inde på stuen".

Drejninger sker altså, fordi børnene bliver optaget af – og foreslår noget andet undervejs, end det pædagogerne havde planlagt. Det betyder ikke, at pædagogerne lægger deres egen plan væk. Den udvides bare til også at omfatte det, som børnene er optaget af. Og så sprudler og gror det gode børnemiljø, fordi børn og pædagoger fordyber sig i en fælles optagethed. Det ser ud til at drejninger kan være en metafor for en pædagogisk handling, der sikrer, at børns perspektiver får plads, og at dette er til glæde for både børn og pædagoger.

De fleksible rammer

En forudsætning for, at der kan foretages pædagogiske drejninger efter børnene er, ifølge pædagogerne, at der er en struktur i hverdagen, der kan virke rammesættende og støttende. Men en ramme, der samtidig er så fleksibel, at den ikke overskygger pædagogernes muligheder for at handle pædagogisk i nuet. Pædagogerne skal have en reel mulighed for at kunne dreje med.

På samme tid viser vores empiriske fund, at børnene er meget optaget af, at der er klare rammer. Regler, som de kan bevæge sig inden for, forklare hinanden og udefrakommende, eksperimentere med – og bryde. For selvom børnene rigtig godt kan lide, at der sker noget usædvanligt i hverdagen, så peger forskningsprojektets data samtidig på, at børnene har et behov for, at de kan gennemskue, hvad der forventes af dem. Derudover ser det ud til, at det gode børnemiljø fra børnenes perspektiv skal rumme masser af plads til leg, hyggelige ting, venner at lege med, fjollerier, gode madpakker, mulighed for at bevæge sig og drille de voksne.

Af lektor Anne Birgitte Fruelund Jensen og lektor Helle Brandt, VIA Efteruddannelse- og videreuddannelse

"Og så er der de børn, der bare går i maven på mig ..."

Projektet 'Tidlig opsporing af trivselsproblemer hos de 0-2 årige børn' handler om at undersøge og indfange det, der et svært. Det, der ikke er let at sætte ord på. Det, der ofte tidligt viser sig som kropslige fornemmelser. En tavs viden, der samler sig i særlige fortællinger, der ikke altid bliver delt i personalegruppen.

Vuggestuepædagoger og sundhedsplejersker inden for småbørnsområdet har som vilkår, at de arbejder relationelt med forældrene om små børns trivsel. Arbejdet kræver faglighed og engagement. Men det forudsætter også kompetencer i at håndtere uforudsigelige opgaver. Fx fortæller en pædagog om et barn, der reagerer med uro

FORNEMMELSER FOR TRIVSEL
Hvordan skal pædagoger og sundhedsplejersker reagere på fornemmelser af små børns trivselsproblemer? Det undersøger Anne Birgitte Fruelund Jensen og Helle Brandt i en interviewundersøgelse om tidlig opsporing af potentiel udsathed blandt 0-2 årige.

og gerne vil bæres og være tæt på pædagogen. Pædagogen har vanskeligt ved at imødekomme presset i dagligdagen. Efterfølgende finder pædagogen ud af, at forældrene er flyttet hver for sig. Her er der stor sandsynlighed for, at den professionelle oplever tvivl og en følelse af utilstrækkelighed. En tvivl, der i nogle situationer kan føre til fejlvurderinger af det barn, den professionelle er medansvarlig for.

Følelser spiller en stor rolle

De individuelle fortællinger handler om det svære, der kan være i samarbejdet med forældre til 0-2 årige børn. De 0-2 årige, har endnu ikke udviklet verbalt sprog og kan ikke selv udtrykke sig om trivsel. Derfor tolker og fortolker omgivelserne barnets signaler. Pædagogen på sin måde og forældrene på andre måder. Det kan føre til forskellige opfattelser og fortællinger om barnets trivsel.

I projektet vidner de fagprofessionelles fortællinger om det svære om, at følelser og fornemmelser

"OG SÅ ER DER DE BØRN, DER BARE GÅR I MAVEN PÅ MIG …"

Fortællinger om det svære, som ikke deles, lagres som **individuelle kroplige oplevelser om faglig utilstrækkelighed.**

spiller en væsentlig rolle i deres arbejde med barnet. Og interviews med de fagprofessionelle viser, at fortællinger om det svære, som ikke deles, lagres som individuelle fortællinger om faglig utilstrækkelighed.

Forældresamarbejdet kan være en følelsesmæssig udfordring
Forældre og pædagoger har ikke altid samme syn på barnet og dets behov. Når pædagogens intentioner underkendes af forældrene, kan pædagogen opleve sit arbejde som følelsesmæssigt belastende, og det udfordrer forældresamarbejdet. Det svære handler her om, at pædagogen skal udholde de følelser, der opstår, når pædagogen eksempelvis identificerer sig med rollen som forælder. Situationen fastlåses og dynamikken reduceres, så samarbejdet mellem forældre og pædagog ikke fører til ændringer og dermed heller ikke til øget trivsel for barnet.

En pædagog fortæller om et barn, der er i vuggestuen mange timer hver dag:
"Barnet er træt og begynder at reagere. Barnet er ked af det og viser tegn på, at det faktisk bare gerne vil have mor og far både i afleveringer og i afhentningssituationen. Barnet skaber mange konflikter for sig selv, fordi det er her i mange timer.
Der kan jeg godt føle mig sådan lidt utilstrækkelig og ked af det, fordi jeg jo ikke kan gå ind og sige til forældrene at … jo jeg kan godt vejlede dem og sige … det kan være han reagerer sådan, fordi han er her i mange timer. Det må jeg jo gerne sige – men jeg kan jo ikke sige, at de ikke må aflevere ham. Der kan jeg godt føle sådan lidt, at det synes jeg ikke er barnets tarv".

Når den faglige viden slipper op. Og den fagprofessionelle fortsat tvivler, mærker og undrer sig over usagte forhold, der vedrører barnets trivsel. Hvad griber fagprofessionelle så til?

Skærpet opmærksomhed i rådgivningen
En sundhedsplejerske fortæller om en lignende oplevelse af, at følelser og fornemmelser fører til tvivl i det professionelle trivselsarbejde:
"En mor ringede adskillige gange, hun havde et to måneders barn. Et grædende og uroligt barn. Der var ikke noget tidspunkt på dagen, hvor barnet

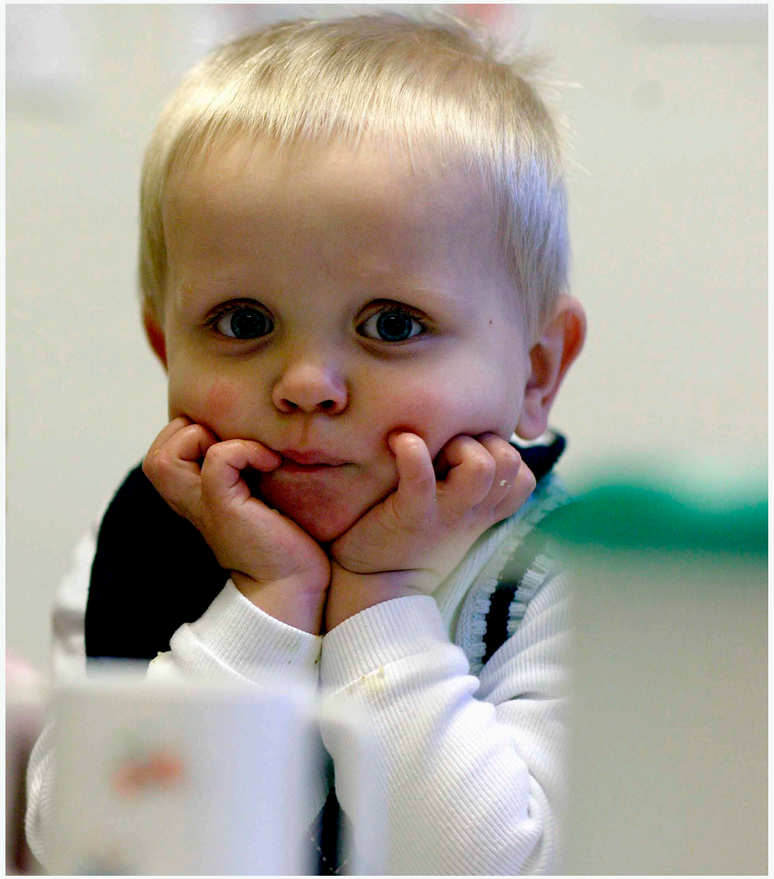
OM
Anne Birgitte Fruelund Jensen
abjf@via.dk

OM
Helle Brandt
helb@via.dk

Lektorer ved VIA Efter- og videreuddannelse

Undervisere på den pædagogiske diplomuddannelse og arbejder aktuelt med projektet 'Tidlig opsporing af potentiel udsathed blandt børn (0-2 år), VIAs Program for Udsatte Børn, Unge og Voksne

"OG SÅ ER DER DE BØRN, DER BARE GÅR I MAVEN PÅ MIG ..."

FØLELSER SÆTTER SIG
Små børns trivselsproblemer vækker ofte følelser og kropslige fornemmelser hos vuggestuepædagoger og sundhedsplejersker. Men de professionelle oplever, at det er svært at handle tidligt og professionelt på baggrund af disse fornemmelser.

i en længerevarende periode havde ro og sov. Under mine besøg talte vi døgnrytme. Om at få hende til at sove i barnevognen. At aflæse hende lidt. Fx hvornår virkede hun træt og gned sig i øjnene? Kunne det være, når hun havde spist eller fået en tør numse?
Når jeg kom fra de her besøg, tænkte jeg aaaah – hvad er det lige, der er på spil? Jeg synes, jeg snakkede rigtig meget om det med rytme og rigtig meget om det med mad. Gad vide om der ku' være andre ting på spil? Jeg lavede et ekstra besøg i familien, for jeg kunne godt mærke på moren, at der var nogle ting. Her fik jeg spurgt ind til: "Hvordan har I det egentligt?" Det var simpelthen det, der fik boblen til at briste. Herefter fik vi nogle samtaler om noget hjælp, så de kunne komme videre".

Sundhedsplejersken afprøver forskellige råd rettet mod barnets fysiologi. Når rådgivningen ikke slår til, skærper hun sin opmærksomhed, mærker efter og opdager, at det kunne handle om noget andet end det, der naturligt falder inden for hendes arbejdsområde.

Praksisfortællinger skaber ny viden
De udvalgte fortællinger om det svære vidner om forskellige samarbejdsformer. Og forskellige vilkår for at samarbejde med forældre om at fremme børns trivsel.
I interviews med pædagoger og sundhedsplejersker bliver fortællingerne levendegjort og synlige for de fagprofessionelle som ny viden. En viden, der kan deles og gøres til genstand for en nærmere undersøgelse i den monofaglige samarbejdskultur, hvis der skabes plads til det.

Vi ved, at tidlig opsporing af potentiel udsathed hos 0-2 årige børn er afgørende for den fremtidige trivsel for barnet og dermed også for familien. Med den viden, vi indtil videre har fået indsigt i, bliver det centralt at rette fokus mod, hvordan sundhedsplejersker og vuggestuepædagoger kan drage nytte af hinanden og udveksle den viden, de har.

Formelle netværk sikrer, at viden deles
De fagprofessionelles fortællinger vidner om en faglig selvforståelse. En selvforståelse, om det svære i arbejdet, som skabes og genskabes. Når de fagprofessionelle arbejder med fortællingerne på en rammesat måde, ser vi dels, at det fremmer deres egen forståelse af den indsats, de har iværksat. Dels giver fortællingerne dem et kritisk blik på, hvad der skal til for at indfange de små børns trivselsproblemer tidligt. Formaliserede netværk kan være et eksempel på, hvordan der kan arbejdes med denne videndeling mellem professioner. Til gavn for børn og familier.

Med sådanne initiativer vil der være håb om, at pædagoger, sundhedsplejersker og andre fagprofessionelle ikke skal være alene med følelser og fornemmelser om manglende trivsel hos helt små børn. Men at det bliver muligt at dele fornemmelserne med andre, så de kan kvalificeres og der kan handles på dem.

Af journalist Hanne Duus, hd@via.dk

En fælles pædagogisk antimobbe-strategi **kan medføre mere mobning**

Ny forskning peger på, at når en skole vælger én fælles og fastlåst mobbestrategi for hele skolen, er der stor risiko for, at den slår fejl. Og i værste tilfælde forstærker den mobning, der allerede findes. Ifølge forsker bør skolerne i stedet lave kontekstafhængige antimobbeindsatser, hvis de skal virke.

Ifølge adjunkt, forsker og ph.d. Stine Kaplan Jørgensen, Professionshøjskolen Metropol, der har forsket i mobning, er det ikke nødvendigvis den rigtige vej at gå med én fælles pædagogisk metode for alle. Hun har i sit ph.d. projekt undersøgt, hvordan mobning foregår og behandles på forskellige skoler i Københavnsområdet.

Samtalen ses altid som noget positivt

Stine Kaplan Jørgensen har i flere år været optaget af interpersonel kommunikation og magt. Interesseret i, hvad der sker, når vi taler sammen.

"Når vi snakker sammen, er vi samtidig i gang med at positionere os for hinanden. Skabe hinanden på godt og ondt. Mange af de antimobbemetoder, vi benytter os af i Danmark, tager netop udgangspunkt i samtalen, så jeg blev nysgerrig efter at vide mere om det," siger Stine Kaplan Jørgensen.

Hun uddyber og fortæller videre, at i Danmark har vi et idealiseret syn på samtalens potentiale. Vi har ofte en forståelse af, at hvis bare vi snakker om tingene, så er det godt. Samtalen forstås i Danmark mere eller mindre som noget selvfølgeligt og godt, hvor vi får snakket om tingene og kommer af med det forurettede. Vi får sat vores egne grænser. Og det er en konvention, at det er godt.

"Den idé har blandt andet rod i Sigmund Freuds katharsisbegreb (renselse), der netop tager udgangspunkt i, at vi, når vi får sagt tingene som de er – svesken på disken – så er det godt. Så bliver vi rensede. Men hvad med dem vi taler med? Og hvad er det, der bliver sagt? Der kan jo ske alt muligt i løbet af en samtale," siger Stine Kaplan Jørgensen.

Sprog bærer betydning

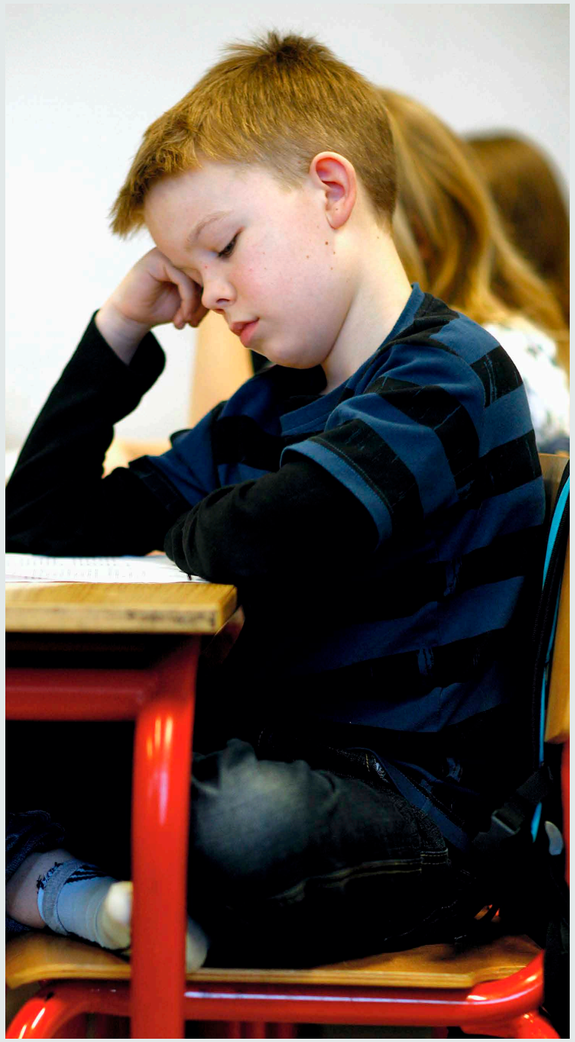
I sit forskningsprojekt benytter hun diskursanalyse, der tager

NY VIDEN OM MOBNING
Mobbefænomenet er en kompleks størrelse. Forsker i eBus-projektet Stine Kaplan Jørgensen undersøger sammen med en forskningsgruppe, hvordan mobning opstår, vedligeholdes og måske ophører igen.

EN FÆLLES PÆDAGOGISK ANTIMOBBESTRATEGI KAN MEDFØRE MERE MOBNING

Det er vigtigt, at vide, hvad der foregår blandt børnene, **inden man vælger sin metode, til at komme eventuel mobning til livs.**

udgangspunkt i, at sprog ikke er uskyldigt. Sproget overfører ikke neutralt informationer fra en afsender til en modtager, men skaber både mening, identitet og sociale relationer.

”Der er altid en positionering og magtfaktor i spil, når vi taler sammen. Og det er ikke ukendt for børnene,” siger Stine Kaplan Jørgensen.

Hun har besøgt adskillige skoler og observeret, hvordan de arbejder med antimobbestrategier. Der er fx metoden ’Den gode stol’, hvor et barn sidder i en stol midt imellem resten af børneflokken. Så skal alle, uden undtagelse, sige noget godt om pågældende.

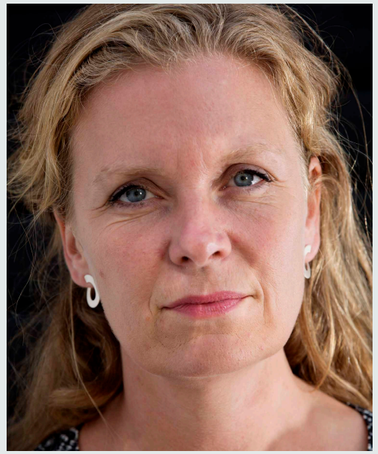
”Vi har vedtaget, at bare alle siger noget, så er det godt, og vi skaber trivsel. Men her skal læreren være opmærksom. For hvad kan der også ske? Hvad bliver der ikke sagt? Og hvordan bliver tingene sagt?” siger Stine Kaplan Jørgensen.

Børnene smider ikke bare våbnene

Ifølge hende er børnene ofte helt klar over, hvad der er på spil og hvordan de formulerer sig over for hinanden.

”Der er stor forskel på at sige: ”Du er blevet meget bedre til ikke at blære dig så meget.” Og så til en, der siger, ”Du er bare sådan en god kammerat, der er sjov at være sammen med”. Men begge dele er formuleret positivt. Og så har de overholdt reglerne,” siger Stine Kaplan Jørgensen. Hun peger på, at lærere ofte er alene i de situationer, når de hører, hvad børnene vælger at sige. Så er det let at blive i tvivl om, hvad der rent faktisk blev sagt – og ment.

”Børnene smider ikke våbnene, bare fordi der fx er ’Fri for mobberi’. Vi skal bestemt ikke undervurdere deres evne til at aflæse et rum. De sammenligner hele tiden hinanden og forstår godt, hvad der bliver sagt mellem linjerne. Og de ved også godt,

OM

Stine Kaplan Jørgensen
stkj@phmetropol.dk

Adjunkt og ph.d. ved det Samfundsfaglige og Pædagogiske Fakultet, Professionshøjskolen Metropol, København

EN FÆLLES PÆDAGOGISK ANTIMOBBESTRATEGI KAN MEDFØRE MERE MOBNING

hvordan de skal omformulere bemærkningerne, så de ikke støder læreren, men stadig får udtrykt indholdet," siger Stine Kaplan Jørgensen.

Der findes ikke noget quick fix
Hun fortæller, at vi skal bekymre os om, hvornår vi risikerer at gøre tingene værre end de er. I stedet for at forbedre tilstanden. For ifølge hende findes der ikke én metode, der passer til det hele.
"Der findes ikke noget quickfix. Det kan ikke lade sig gøre at løse et mobbeproblem alene ved 'Den gode stol' eller andre tiltag, skemasat én gang om ugen. For at komme mobning til livs, skal arbejdet med antimobning integreres og være en naturlig del af det daglige, pædagogiske arbejde," siger Stine Kaplan Jørgensen.

Pædagoger tænker i helheder
For en lærer er de faglige og sociale aspekter ofte to separate størrelser, fordi fagligheden naturligvis er i centrum, set fra lærers perspektiv. Men her kan lærerne, ifølge Stine Kaplan Jørgensen, lære noget af pædagogerne, for hvem de to områder hænger naturligt sammen.
"Pædagoger er optaget af sociale sammenhænge. Og de tænker i helheder i deres pædagogiske arbejde. Jeg mener, at mobning skal tænkes ind i den daglige klasseledelse. Lærerne skal, fx sammen med pædagogerne, bruge input i eller fra det faglige område, til at bryde de dårlige mønstre," siger Stine Kaplan Jørgensen.

DREJ PÅ NYE HÅNDTAG
Der er behov for at tænke nyt om mobning. Det er ikke tilstrækkeligt at dreje på det samme håndtag igen og igen, når vi vil mobning til livs. Det viser Stine Kaplan Jørgensens nye forskning.

Mobbestrategier er afhængige af konteksten
Hun understreger, at det er vigtigt, at både lærere og pædagoger er bevidste om, at der er magt tilstede i enhver samtale. Og at de skal være opmærksomme på den kontekstuelle sammenhæng, de befinder sig i.
"Det er vigtigt at vide, hvad der foregår blandt børnene, inden man vælger sin metode til at komme eventuel mobning til livs," siger Stine Kaplan Jørgensen. Hun peger på, at der findes mange forskellige håndtag at dreje på, for at ændre uønskede tilstande. For man kommer ikke mobning til livs ved et enkelt drej. Eller ved én fælles ensartet antimobbestrategi til hele skolen. Det handler om at kende sin kontekst.

Læs mere

Læs resumé af Stine Kaplan Jørgensens ph.d. "Mobning og interventioner – Positioneringsteoretiske analyser af gruppesamtaler med børn" **her**

Se bekendtgørelse af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø **her**

eXbus – et forskningsprojekt med fokus på mobing

eXbus er et forskningsprojekt ved DPU, Aarhus Universitet, med fokus på mobning i skolen. eXbus består af en række delprojekter, der sammen ser på, hvordan mobning opstår, hvordan mobning vedligeholdes og måske ophører igen.
Udgangspunktet er tidligere antagelser om, at mobning udspringer af personlighedsforskelle mellem børn. I eXbus' forskning viser det sig imidlertid, at det er vanskeligt at isolere mobning til at være et spørgsmål om individuelle karakteristika.

Se videoen. Mobbeforsker Helle Rabøl Hansen om en ny måde at forstå skolemobning på.

Mobning er en kompleks størrelse
eXbus forskningen står på skuldrene af den hidtidige forskning, og udvider spektret til også at omfatte andre og flere perspektiver end det, der som det mest udbredte, handler om at fokusere på træk hos enkeltindivider.
I eXbus handler det om at pege på, at mobbefænomenet er en kompleks størrelse. Og det er derfor også nødvendigt at anvende og udvikle begreber og analysetilgange, der favner kompleksitet.

Mange faktorer er i spil
Nogle af de kræfter, der især har eXbus teamets interesse, er den mobberamte klasses historie og den kultur, de normer og de sociale mønstre, der er udviklet i klassen. Men det er også lærernes, skoleledernes og forældrenes praksisser og forståelser, der arbejder ind i og er medskaber af mobbefænomenet.
Det er også børnenes baggrund og historie – og deres personhistorik, vi har interesseret os for. Det er klassens fysiske rammer, de ny kommunikationsteknologier i form af mobiltelefoner og sociale netværkssider. Det er computerspil og typer af medieprodukter, hvor børnene henter inspiration. Det handler om normer og tolkningsrammer, som alt sammen er gjort til genstand for analyse.

Læs mere

Læs mere om eXbus **her**

Læs mere om de enkelte projekter i eXbus **her**

Af pædagog Anne Høgh Karlsen og pædagog Maria Rosgaard Hansen

"En halv time hver fredag gør det ikke alene ..."

Antimobbeprogrammer som Fri for Mobberi rummer et uforløst potentiale, vurderer Anne Høgh Karlsen og Maria Rosgaard Hansen. For når målet er mere trivsel i børnefællesskabet, skal implementering af antimobbeindsatser være en tværprofessionel opgave. Og ikke blot aktiviteter pædagogen sætter på skemaet om fredagen.

"EN HALV TIME HVER FREDAG GØR DET IKKE ALENE ..."

Vi undrede os over, at den evne til at tale om og reflektere over konfliktsituationer, som Fri for Mobberi materialet afstedkom, **ikke blev brugt aktivt af lærere og pædagoger i andre sammenhænge.**

"Hold kæft, et lorte frikvarter!". Signe, der går i 0. klasse, smækker døren i med et brag og sætter sig på sin plads. I klasseværelset fordeler de andre børn sig på stolene efter frikvarteret og til sidst kommer læreren og klassens pædagog. Læreren stiller et spørgsmål ud til klassen. Signe og flere af de andre elever rækker ivrigt hænderne i vejret. Da læreren ikke vælger Signe, rejser hun sig op, så stolen flyver tilbage. "Jeg bliver aldrig valgt til noget!", råber hun og stormer ud ad døren. Læreren kigger mod døren: "Hun kommer tilbage om 10 min", siger hun henvendt til pædagogen og fortsætter sin undervisning.

Kan antimobbestrategi føre til bedre trivsel?

Episoden er hentet fra de observationer, vi har lavet i en 0. klasse i forbindelse med vores bachelorprojekt. Vi var interesserede i at undersøge, hvordan udfoldelsen af skolens antimobbestrategier kan være med til at skabe mere inkluderende børnefællesskaber og dermed bedre trivsel.

Siden august 2009 har det været lovpligtigt for alle skoler at lave et værdiregelsæt, som blandt andet skal indeholde en overordnet antimobbestrategi. Tal fra Danmarks statistik viser imidlertid, at kun hver tredje skole følger kravet. Vi var nysgerrige efter, hvordan de gode intentioner om antimobning blev omsat i praktiske tiltag i en almindelig hverdag på en udvalgt skole, der havde gjort deres hjemmearbejde. Hvem der følte sig ansvarlig for indsatsen. Og hvorvidt tiltagene havde den ønskede effekt på børnenes trivsel.

Fri for Mobberi

Over tre uger fulgte vi elever, lærere og pædagoger i en 0. klasse på en skole i Østjylland. Den klasse, hvor Signe også er elev. Vi lavede observationer

OM

Anne Høgh Karlsen
annehk1990@hotmail.com

VIA Pædagoguddannelsen i Viborg. Er pt. i gang med et kursus om køn, seksualitet og mangfoldighed igennem BUPL.

OM

Maria Rosgaard Hansen
mariarosgaardhansen@gmail.com

Maria er uddannet pædagog fra VIA Pædagoguddannelsen i Viborg og arbejder som fast vikar.

"EN HALV TIME HVER FREDAG GØR DET IKKE ALENE ..."

og interviewede både lærere og pædagoger om deres indsats og erfaringer med at arbejde med skolens antimobbestrategi og indsatser. Målet var at få indblik i, hvordan skolen arbejder med antimobprogrammet: Fri for Mobberi. Et program, der er udviklet til at forebygge mobning i 0.-2. klasse gennem en række aktiviteter og ved at inddrage bestemte rekvisitter. I klassen, som vi fulgte, arbejdede pædagogen og klassen med materialerne fra Fri for Mobberi en gang om ugen. I én time.

Krammebamser og samtaletavler

Fri for Mobberi-timen i 0. klasse var afgrænset fra den øvrige undervisning og var skemalagt til om fredagen. Pædagogen, der var tilknyttet klassen, har ansvaret for aktiviteterne og hun startede altid med, at sende vennebamsen rundt i klassen. Alle elever gav bamsen et ordentlig kram, inden de sendte den videre til sidemanden. Imens fortalte pædagogen, hvad Fri for Mobberi-timen' kom til at handle om netop den dag.

En af de metoder fra Fri for Mobberi-programmet, som vi observerede, var samtaletavler. Pædagogen viser eleverne et billede af en flok børn på et fortov og spørger: "Hvad synes I, der sker på det her billede? Bliver nogle mobbet? Er der nogle her, som er en god kammerat? Hvad tror I, at børnene på billedet siger?"

Mange af eleverne kom med bud. Dialogen i klassen handlede om at være modig og turde blande sig. Eleverne talte også om, hvad forskellen er på mobning og drilleri, og hvordan de kan være med til at stoppe en, der mobber.

Et uforløst potentiale

Der er altså masser af potentiale i at arbejde med materialet Fri for Mobberi. Men både vores observationer og interviews viser, at det skal integreres langt bedre i hverdagen, før det kan få en effekt i børnefællesskabet. Blandt andet ved at koble dagligdagens dilemmaer og konflikter til de øvelser og begreber, som eleverne arbejder med gennem Fri for Mobberi. Samtidig forudsætter det, ifølge vores vurderinger, at der på den konkrete skole skabes et stærkere tværprofessionelt samarbejde mellem lærere og pædagoger. Et samarbejde, hvor det bliver et fælles projekt at bruge

Bachelorprojektet kort

Artiklen bygger på Anne Høgh Karlsen og Maria Rosgaard Hansens bachelorprojekt "Antimobbestrategier i inkluderende børnefællesskaber". I bachelorprojektet undersøger de, hvorledes antimobbestrategier og det specifikke materiale Fri for Mobberi kan bidrage til at skabe et inkluderende børnefællesskab.

Projektet bygger på observationer og narrative interviews på en udvalgt skole.

"EN HALV TIME HVER FREDAG GØR DET IKKE ALENE ..."

Målet var at få indblik i, **hvordan skolen arbejder med anti-mobprogrammet: Fri for Mobberi.**

Fri for Mobberi materialet til at skabe øget trivsel i klassen, og ikke en opgave som pædagogen alene har ansvaret for.

Den jeg rører, mobber jeg ikke

En anden metoder vi så pædagogerne bruge, er et massageprogram, som bliver kaldt: "Den man rører ved, mobber man ikke". Her arbejder børnene sammen om at give hinanden massage. Det ene barn lægger sig op på bordet, mens makkeren masserer. Imens fortæller pædagogen en historie og instruerer i tilhørende bevægelser, som børnene gør på hinanden. Fx fortæller pædagogen, at regnen trommer ned ... og viser, hvordan børnene kan lade fingrene tromme let hen over kammeratens ryg.

Manglende integration i den almindelige hverdag

Som observatører i klassen oplevede vi, at øvelserne skabte gode snakke og styrkede børnefællesskabet. Og vi undrede os derfor over, at den evne til at tale om og reflektere over konfliktsituationer, som Fri for Mobberi materialet afstedkom, ikke blev brugt aktivt af lærere og pædagoger i andre sammenhænge. Eksempelvis når eleverne oplevede konflikter og frustrationer, som i situationen med Signe, der var påvirket af et dårligt frikvarter. For ud fra vores kendskab til klassen vurderer vi, at pædagogen let kunne koble den konkrete konflikt til de situationer, klassen havde drøftet i forbindelse med Fri for Mobberi. Hun ville let kunne minde klassen om, hvad de havde snakket om og hvilke handlemuligheder, de selv kunne pege på.

En af de forklaringer, som vi fandt var, at klassen kun havde fokus på Fri for Mobberi én gang om ugen, og at lærerne ikke så det som deres ansvar at arbejde med materialet og lave koblinger, når de underviste.

Hvad er Fri for Mobberi

- Fri for Mobberi er et pædagogisk antimobbeprogram, som forebygger og afhjælper mobning i dagtilbud, skolens mindste klasser og SFO.
- Materialet er et projekt under Mary Fonden og Red Barnet og bygger på fire grundværdier: Tolerance, Respekt, Omsorg og Mod.
- Målet med materialet er at skabe vedvarende, inkluderende fællesskaber, som skal forebygge mobning gennem øget trivsel.
- Programmet tager udgangspunkt i en kuffert, der indeholder forskellige redskaber og metoder til at arbejde forbyggende med mobning
- Kufferten indeholder fire hæfter:
  1) Baggrunds- og faghæfte
  2) Sociale praksisser og aktivitetshæfte
  3) Massagehæfte
  4) Bedre venner

  Kufferten indeholder også: Fysiske redskaber, som fx vennebamsen, samtaletavler, bogen "Hemmelig venner" og forældretips.

- Læs mere om Fri for Mobberi **her**

Af pædagog Anne Høgh Karlsen og pædagog Maria Rosgaard Hansen

Tværprofessionelt samarbejde styrker trivsel

Lærere og pædagoger skal kende deres individuelle roller i trivselsarbejdet bedre.

Det materiale, vi indsamlede til vores bachelorprojekt, peger på, hvor vigtigt et godt tværprofessionelt samarbejde er, hvis børnene skal trives gennem hele skoledagen. Hvis der skal skabes de bedst mulige vilkår for børns trivsel, udvikling og læring, skal børnene mødes af engagerede, professionelle voksne, der samarbejder og koordinerer deres arbejde omkring børnene.
Derfor mener vi også, at det er afgørende, at skolens samlede personale er mere bevidst om deres individuelle rolle i skolens antimobbestrategi – i det aktuelle eksempel udmøntet gennem Fri for Mobberi. Strategien og den konkrete indsats, som skolen har valgt, er ikke bare endnu et punkt på 'to-do-listen', der skal krydses af.

Det er ikke tilstrækkeligt, at konflikterne i klassen blive taget op og klappet af den halve time om ugen, hvor pædagogen har ansvar for Fri for Mobberi forløbet. Der skal arbejdes med problemstillinger og konflikter i klassen, når de opstår. Det vil ikke alene være en fordel for elever som Signe, som vi mødte i den foregående artikel, men for alle elever. Med et stærkere tværprofessionelt samarbejde vil eleverne opleve et mere dynamisk fællesskab, hvor der er plads til alle og hvor alle kan trives.

ØG EFFEKTEN
Effekten af antimobbeprogrammer som Fri for Mobberi kunne vær langt større, hvis pædagoger og lærere i højere grad brugte det på en fælles og afstemt måde. Det konkluderer de to nyuddannede pædagoger i deres bachelorprojekt.

Det er afgørende, at skolens samlede personale **er mere bevidst om deres individuelle rolle i skolens antimobbestrategi.**

Af Hans Henrik Knoop, lektor på Aarhus Universitet og ekstraordinær professor på North-West University, South Africa

Trivsel er den dybeste mening med livet

De obligatoriske trivselsmålinger kan fungere som katalysatorer for en mere inspirerende og lærerig pædagogik, der fremmer trivsel. For det er på høje tid, vi tager vores omfattende viden om trivsel i brug i skolen – hvis vi ønsker vore børn det bedste.

Enhver mor eller far ønsker, at deres barn trives. Enhver, der arbejder professionelt med børn, er særligt opmærksom på, om børn mistrives. For vi ved instinktivt, at trivsel er ensbetydende med et godt liv og mistrivsel det modsatte.

Alle med en pædagogisk uddannelse har lært noget om, hvad der fremmer og hæmmer trivsel. Derfor er det fuldt forståeligt, at vi med vor stadig mere nuancerede viden om, hvordan man fremmer og hæmmer trivsel, bruger denne viden til glæde for elever, pædagoger, lærere. Ja for hele samfundets skyld.

Hvordan definerer vi trivsel?
Ser vi på trivselsforskningen i bred forstand (sundhedsvidenskab, positiv psykologi, stressforskning, etc.), så tegner der sig et tydeligt billede af, at en række aspekter af menneskelig trivsel går igen på tværs af menneskeheden. Det er blandt andet oplevelsen af:

- kropslig sundhed og fysisk velvære
- selvbestemmelse, fx frihed til helhjertethed og social ansvarlighed
- at være god til noget
- at tro på egne muligheder, det vil sige: have selvtillid, self-efficacy, erfaring for at kunne lykkes ved at gøre sig umage
- at have interesser, der skaber engagement, lyst til at lære og til foretagsomhed, der skaber værdi for andre
- kærlige og omsorgsfulde sociale relationer
- personlig udvikling, der gør den enkelte unik.

TRIVSEL ER DEN DYBESTE MENING MED LIVET

En trivselsmåling er på en måde et slags **højopløsningsbillede af en helhed, man ellers ikke ville kunne observere direkte.**

- sammenhæng i stort og småt: Identitet, meningsfuldhed, eksistentiel forankring

Hvis vi ser bort fra basale, fysiske nødvendigheder, er der endvidere stærk dokumentation for, at oplevelserne af henholdsvis frihed og fællesskab er de mest grundlæggende for, at vi kan trives. Hertil kommer vores oplevelse af at være tilstrækkelig kompetent til at kunne klare livets udfordringer i almindelighed og sociale udfordringer i særdeleshed.

Ekspertgruppens anbefalinger
Den ekspertgruppe, der blev nedsat efter, at der i 2013 kom en politisk beslutning om at lave trivselsmålinger i alle danske skoler, lod sig i høj grad inspirere af denne forskning og denne viden. I ekspertgruppen, som jeg selv var en del af, formulerede vi således vores forståelse af trivselsbegrebet ligesom en række anbefalinger til, hvordan trivselsmålingen kunne udformes. Det var vigtigt for os, at trivselsmålingen kunne hjælpe med at afdække:

- elevens psykiske og fysiske velbefindende
- elevens oplevelse af faglige og personlige kompetencer og
- elevens oplevelse af støtte og inspiration i omgivelserne.

Elever skal ville være, lære og bære i skolen
Den politiske beslutning om at gennemføre trivselsmålinger på alle landets skoler er udtryk for en øget opmærksomhed på sammenhængen mellem trivsel, læring og kreativitet – på tværs af Folketingets partier. Og en erkendelse af, at elever, som mistrives i skolen, typisk vil underpræstere og miste motivationen for videre dygtiggørelse. Det er selvsagt et alvorligt samfundsproblem, hvis den opvoksende generation ikke gider være med, lære med og bære med. Ud fra et forskningsmæssigt og menneskeligt synspunkt er det godt, at vi ikke længere må nøjes med forældede filosofier og halve sandheder som: 'Det skal gøre ondt, før det kan blive godt' eller 'man skal yde, før man kan nyde'. For forskningen viser, at sådanne ordsprog netop er halve sandheder, og at modsatte påstande er nøjagtig lige så vigtige: At have det godt og lykkes med noget, øger fx typisk sandsynligheden for at lykkes igen, så det kan være lige så rigtigt at hævde, at "det skal gøre godt, før det kan blive godt" – eller som det også hedder: "succes avler succes". Og det er på en måde lige så vigtigt at nyde (være en sund sjæl i et sundt legeme) for at kunne yde (lære og skabe), som det er at yde for at kunne nyde, som selvfølgelig også har sin rigtighed.

Trivselsmåling skal føre til øget trivsel
Politikernes ambition om at måle det folk værdsætter (fx trivsel), frem for at være tvungne til kun at værdsætte det, vi let kan måle (fx penge, timer og tid) er i princippet al ære og respekt værd. Det afgørende er så blot, at selve brugen af trivselsmålingen også bliver trivselsfremmende og ikke

OM

Hans Henrik Knoop
knoop@edu.au.dk

Lektor på Aarhus Universitet og ekstraordinær professor på North-West University, South Africa

Har trivsel, leg, læring, kreativitet og etik som sine primære forskningsfelter, og har de senere år især forsket inden for den positiv-psykologiske ramme.

Har en lang række publikationer bag sig og har holdt mere end 1.200 foredrag om disse emner.

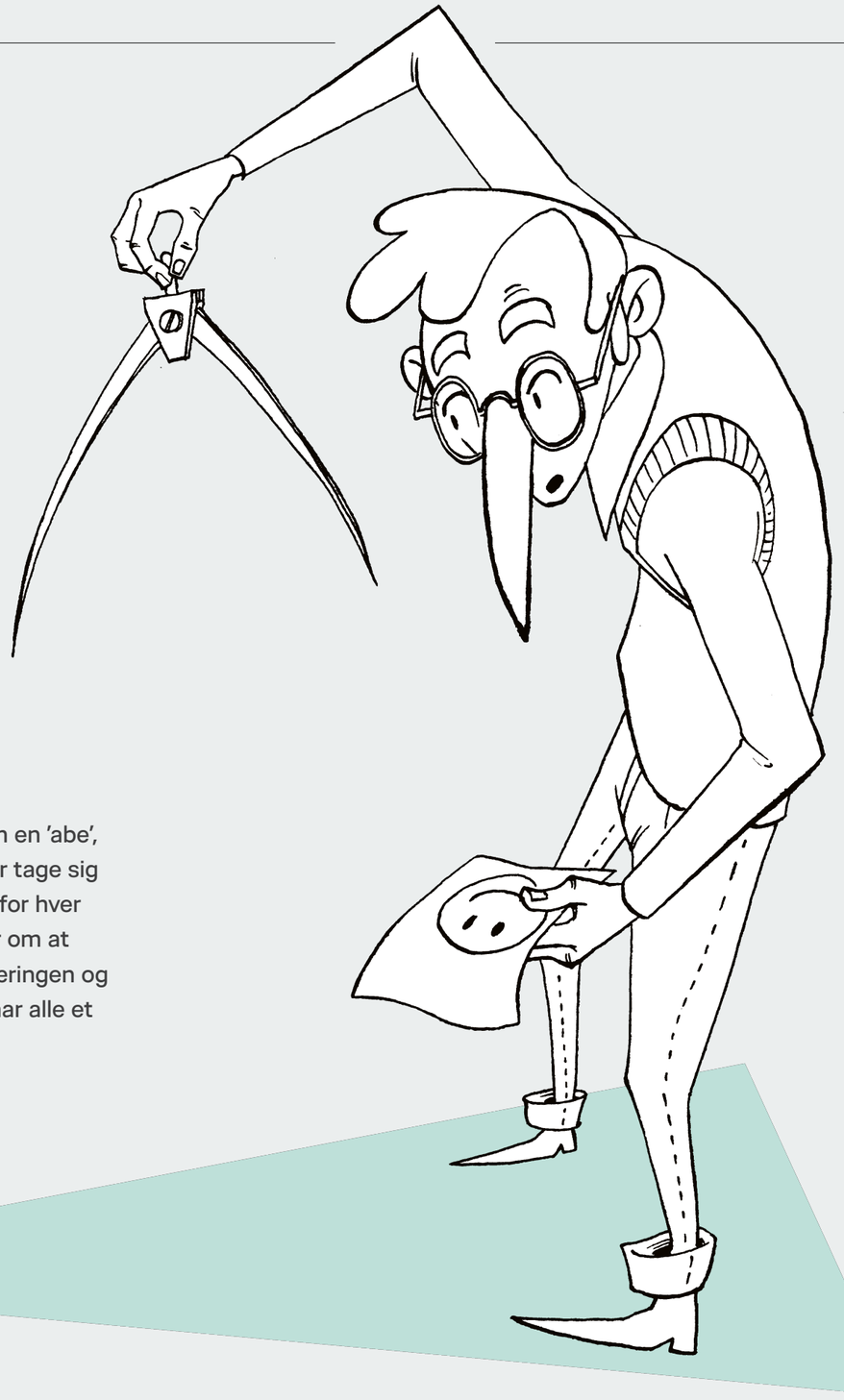
TRIVSEL ER DEN DYBESTE MENING MED LIVET

Oplevelserne af henholdsvis frihed og fællesskab er **de mest grundlæggende for, at vi kan opleve trivsel.**

det modsatte. Der er nemlig en risiko for, at målingerne udvikler sig til tunge, bureaukratiske foranstaltninger, som snarere skaber frygt og usikkerhed end trivsel på lærerværelser og personalestuer. Eller ydmygende sammenligninger mellem kommunens skoleledere. For målet med målingerne skal være egentlig pædagogisk udvikling der, med udgangspunkt i øget viden, kan styrke elevernes trivsel. Det kræver derfor ledelse og et tydeligt og målrettet arbejde, når testresultaterne skal omsættes pædagogisk.

Trivsel er alles ansvar

Min anbefaling til alle professionelle pædagoger og lærere er at tage initiativ til at bruge trivselsmålingerne som afsæt for fælles indsatser, for at forbedre trivslen i skolen. Ikke for at 'stå med aben', men tværtimod for at forebygge, at de professionelle overhovedet begynder at tænke på trivselsfremme som en 'abe', som andre kolleger bør tage sig af. At fremme trivslen for hver enkelt i skolen handler om at styrke fællesskabet, læringen og kreativiteten. Og det har alle et ansvar for. ■

Trivselsmålinger kort

Trivselsmålingerne har været obligatoriske i Danmark siden 2015.

Alle folkeskoler skal hvert år gennemføre en trivselsmåling blandt eleverne i børnehaveklassen til og med 9. klasse. Det gælder også for specialskoler og interne skoler på dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Se de spørgsmål eleverne bliver stillet og læs mere om trivselsmålingerne **her**.

Tjek også Undervisningsministeriets trivselsværktøj **nationaltrivsel.dk**

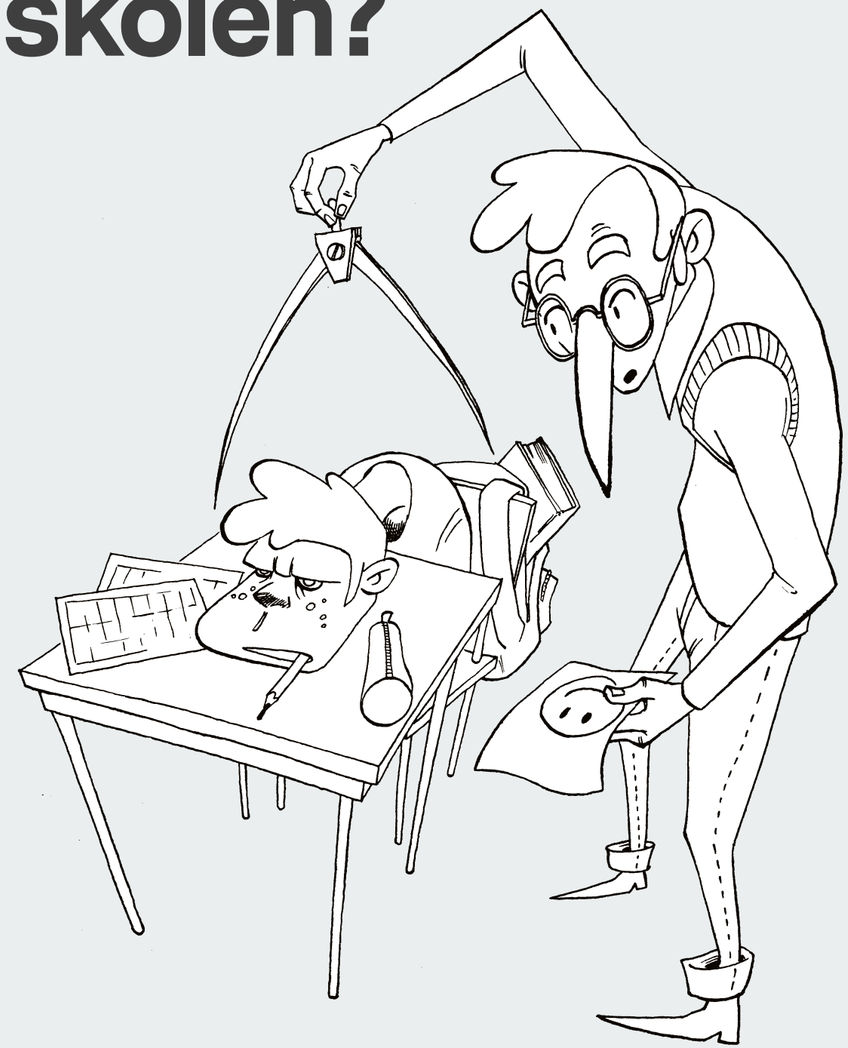
Af Hans Henrik Knoop, lektor på Aarhus Universitet og ekstraordinær professor på North-West University, South Africa

Hvad kan vi bruge trivselsmålinger til i skolen?

Når arbejdet håndteres professionelt, får pædagoger, lærere og elever med trivselsmålingerne et kollektivt afsæt for at fremme trivslen i hverdagen. Trivselsmålingerne fungerer som evidens, der kan danne udgangspunkt for meget vigtige samtale om, hvad:

1) der er går godt
2) der går dårligt, og
3) hvad man kan og bør gøre på den baggrund for at videreudvikle det gode og gøre noget ved det dårlige.

En trivselsmåling er på en måde et slags højopløsningsbillede af en helhed, man ellers ikke ville kunne observere direkte. Målingen er ikke nogen absolut sandhed. Den er altid begrænset af at være et øjebliksbillede. Men det er vigtige forhold, som eleverne forholder sig til ved at svare på spørgsmål som: 'Jeg siger min mening, når jeg synes, at noget er uretfærdigt' eller 'hvor tit har du ondt i maven'. Og ved at tage svarene alvorligt, tager lærere og pædagoger således eleverne og sig selv alvorligt. ■

Vil du vide mere?

Csikszentmihalyi, M. & Knoop, H. H. (2008). Kompleksitet – universelt ideal og global trussel. I J. Lyhne, & H. H. Knoop (red.), Positiv psykologi – positiv pædagogik (1 udg., s. 243-263). København: Dansk Psykologisk Forlag.

Knoop, H. H. (2013). Positiv Psykologi. Tænkepause: Aarhus Universitetsforlag.

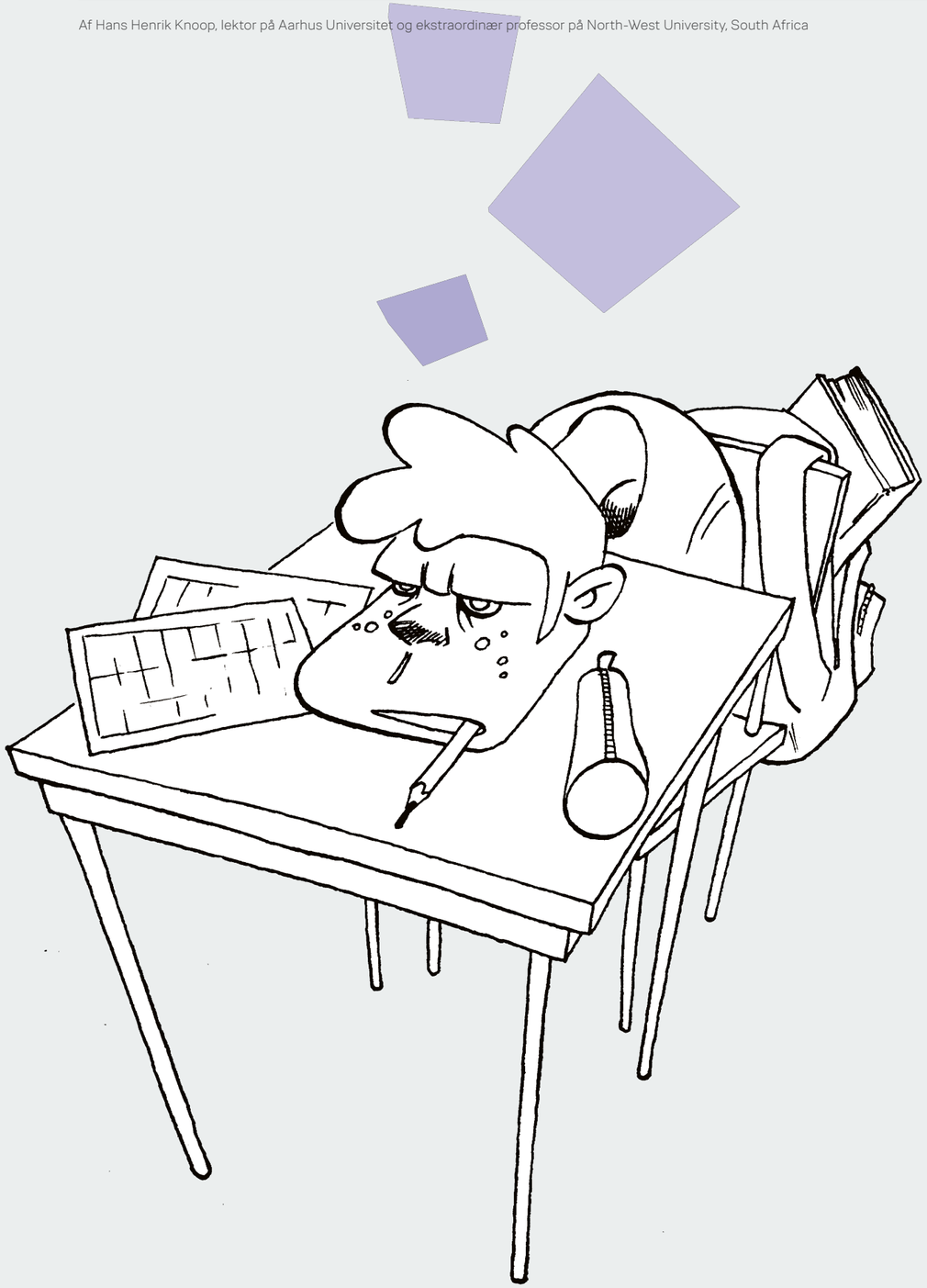
Knoop, H. H. (2016). The Eudemonics of Education. In: Vittersø, J. (Ed.) Handbook of Eudemonia. Dordrecht: Springer.

Hent inspiration

Hent '30 veje til bedre trivsel i skolen' gratis **her**.

Bogen inspirerer med konkrete og anvendelige metoder til trivselsarbejdet.

Af Hans Henrik Knoop, lektor på Aarhus Universitet og ekstraordinær professor på North-West University, South Africa

Det er ikke sundt at kede sig ret længe

Der er på høje tid, at vi gør noget ved den helt meningsløse kedsomhed, der præger megen undervisning. For elever, der keder sig meget, mistrives.

Den nationale trivselsmåling, der blev gennemført i 2015, viste blandt andet, at mange unge keder sig voldsomt i skolen. I rapporten 'Fra kedsomhed til trivsel i skolen – teori og data fra den nationale trivselsmåling' udforsker og undersøger jeg sammen med professor Bjørn E. Holstein, SDU, lektor Hanne Viskum, Professionshøjskolen Metropol og centerleder Jannie Moon Lindskov, Dansk Center for Undervisningsmiljø hvilke konsekvenser kedsomhed i skolen har. Og hvorfor det har disse konsekvenser?
Rapporten peger på, at kedsomhed i skolen er en medvirkende faktor til, at mange elever ikke trives. Og det er et stort problem. Kedsomheden i skolen stiger år for år. Drengene keder sig suverænt mere end pigerne. Tallene fra trivselsmålingen viser, at en fuld tredjedel af eleverne i folkeskolens 9. klasse keder sig ofte eller meget ofte i undervisningen.

Kedsomhed kan gøre os syge
Mange vil tænke, at sådan har det vel altid været, men det føjer blot spot til skade. Omfattende kedsomhed er nemlig en stærk indikator for, at elever også underpræsterer. At de har flere sociale problemer og er mindre motiverede. At de bliver mere modløse og har øget risiko for at udvikle depression.
Det kan derfor ikke længere forsvares, at vi lukker øjnene for problemet. Slet ikke set i lyset af, at kedsomhedsproblemet kan forebygges effektivt, hvis vi anvender den tilgængelige viden.

DET ER IKKE SUNDT AT KEDE SIG RET LÆNGE

Åndelig sult, altså manglende udfordring af elevens faglige og personlige kompetencer, **kan i dag godt sammenlignes med rigtig, fysisk sult.**

Viden må ikke ignoreres
Positiv psykologi bidrager i stigende grad til viden om trivsel. Flow-forskningen viser fx ganske præcist, hvad der skal til, for at læring forbliver en glæde – også når det er svært. Motivationsforskningen viser, hvordan vi kan opstille mål, mennesker har det fedt med. Og, hvordan vi kommer i problemer, ved at være ligeglade med det. Emotionsforskningen forklarer letforståeligt, hvorfor det er meget lettere at få umiddelbar opmærksomhed, hvis vi er nedladende, fremfor hvis vi er hensynsfulde. Men også, at det nedladende menneske som regel ender nederst, fordi han er for ubehagelig at være sammen med i det lange løb. Resiliensforskningen peger på, at der er mange måder at blive bedre til at klare sig på. Og vækstforskningen forklarer, hvorfor alle elever har brug for hyppig succes, hvis de skal undgå at tage skade af skolen. Det siger sig selv, at det både er psykologisk og socialt hasarderet at ignorere den slags indsigter. Mennesker kommer til skade af det. Og nogen kommer sig aldrig over det.

Åndelig sult
Det kan derfor ikke længere forsvares at lukke øjnene for de problemer, som kedsomhed skaber. Problemer, der vel at mærke effektivt kan forebygges, hvis vi anvender den tilgængelige viden herom.
Åndelig sult, altså manglende udfordring af elevens faglige og personlige kompetencer, kan i dag godt sammenlignes med rigtig, fysisk sult. Ligesom fysisk udsultning sandsynligvis fører til mangelsygdomme, så kan manglende inspiration, engagement og et undervisningsmiljø, der undlader at skubbe eleven mod præcise og meningsfulde mål, udløse en tilsvarende følge- eller mangelsygdom: manglende trivsel.
Så tiden er inde til at gøre op med fortidens forfejlede filosofier. Vi må bruge de indsigter moderne videnskab stiller til rådighed, så vi hjælper hinanden fri af de spændetrøjer, som uvidenheden uvægerligt holder os fast i.

Fakta

Læs rapporten Fra kedsomhed til trivsel i skolen – teori og data fra den nationale trivselsmåling **her**.

Af pædagogstuderende Tina Kruuse Gaardmann Hansen, VIA Pædagoguddannelsen

Veludviklet humor bidrager til trivsel i børns skoledag

Undersøgelser viser, at børn med en veludviklet humor har et højt selvværd og ikke så let lader sig drille. Derfor er det en god idé at sætte fokus på, hvordan vi støtter og træner børnenes udvikling af humor, når vi arbejder med trivsel – både i skole og SFO.

GRINE AF OG GRINE MED
Humor, nærvær og en autentisk tilgang til børnene er afgørende for, at de trives, forklarer pædagogstuderende Tina Kruse Gaardmann Hansen.

Det er en tilbagevendende scene fra frikvarteret i skolegården, der bliver startskuddet til det trivsels- og humorprojekt, jeg har arbejdet med i min tredje praktik på Dagnæsskolen i Horsens.

En af drengene fra 0. klasse har igen trukket bukserne ned og underholder i et hjørne af gården med både tissemand og bagdel. Selvom scenariet er morsomt og alle implicerede børn griner, beder jeg drengen tage bukserne på. Han løber ind og gemmer sig.

Da jeg finder ham, snakker vi om, hvorfor han viser numsen til de andre børn. Han begynder at græde og siger; "Jeg vil bare gerne have, at de andre griner af mig. Jeg griner jo altid af dem."

VELUDVIKLET HUMOR BIDRAGER TIL TRIVSEL I BØRNS SKOLEDAG

Lige til grænsen
Episoden fik mig til at reflektere over, hvordan jeg kan hjælpe børnene med at bruge spas og humor som en katalysator for at trives og have det godt sammen. Vel at mærke uden at børnene, som i eksemplet ovenfor, overskrider egne og andres grænser for at få et grin og den anerkendelse, de søger.

Ligegyldig om barnet kan lide at være i centrum eller slet ikke bryder sig om at være del af humoristiske indslag, er det godt at få styrket, afprøvet og eksperimenteret med sin humoristiske sans. For børns humor skal udvikles, ligesom så mange andre færdigheder og kompetencer, hvis den skal bruges hensigtsmæssigt.

Derfor satte jeg mig for, at jeg ville skabe konkrete rum og situationer til at gøre disse udfoldelser mulige. Børnene skulle have lov at prøve grænser af, grine højt, grine længe, grine falsk og grine ægte. For kun ved at blive sat i sådanne situationer og stemninger kommer de nærmere, hvilken form for humor, de har.

Humor som vej mod trivsel
Humor er en evne eller egenskab hos nogen, der sætter vedkommende i stand til at opfatte og udtrykke det komiske eller morsomme i en situation eller i tilværelsen generelt.

Martin Führs, humorforsker og lektor i psykologi ved Aalborg Universitet, viser i sin forskning, at børn med en særlig veludviklet humor er bedre til at danne relationer og få venner. De er bedre til at klare modgang og har højere selvværd end de børn, der ikke har så veludviklet humoristisk sans. Når vi ønsker at skabe trivsel, er det derfor væsentligt, at vi arbejder med humor. For udover at være et positivt bidrag til børns personlighed, kan humoren også være en hjælp og et redskab for børn, når der opstår drillerier. Børn med humor har lettere ved at tackle situationer, hvor de bliver drillet, fordi de kan bruge humoren som en slags skjold.

Vikarierende voksne skal grine med
Per Ryt-Hansen, der er lektor, foredragsholder og kursuskonsulent, mener, at børn primært får udviklet deres humor i hjemmet. Men hvad betyder det for børn, der vokser op i familier, hvor humor, spas og sjov ikke er en del af hverdagslivet omkring spisebordet?

Her tror jeg, og det understøtter mit udviklingsprojekt i min praktik, at jeg som professionel pædagog, kan gå ind og blive den vikarierende voksne, som bidrager til udviklingen af børns humor. En antagelse som Martin Führ bakker op.
Han understreger nemlig, at de vikarierende voksne ikke skal opføre sig som stand-up komikere. Pædagogens opgave er derimod at bidrage til humorudviklingen ved at være autentisk. Og det kan kun lade sig gøre, hvis hun er bevidst om og tør lade humoren spire i det daglige virke.

Som professionelle skal vi hjælpe nogle børn med at skubbe til grænserne samtidig med, at vi skal støtte andre børn i at holde sig inden for de selvsamme grænser. For humoren skal hjælpe trivslen på vej – ikke udfordre den. ■

Børns humor skal udvikles, ligesom så mange andre færdigheder og kompetencer, hvis den skal bruges hensigtsmæssigt.

OM

Tina Kruuse Gaardmann Hansen
tinagaardmann@gmail.com

Tina er studerende på VIA Pædagoguddannelsen i Horsens. Hun har valgt specialiseringen skole-fritid og arbejder i sin 3. praktik på Dagnæsskolen i Horsens.

Tina er optaget af, hvordan nærvær, berøring og humor kan skabe gode relationer til børn og unge.

Af pædagogstuderende Tina Kruuse Gaardmann Hansen, VIA Pædagoguddannelsen

Fjolleportrætter og hoppende maver

GØR DET, DYRK DET, GRIN AF DET
Lav en humortavle, så I har et samlingssted til billeder af jeres aktiviteter og indslag. Giv jer tid til at se tilbage på sjove episoder, grin af jer selv og hinanden. Det er en god øvelse, hvor børnene øver sig i, at de andre børn griner af dem.

Humor skal trænes, italesættes og udvikles over tid. Derfor skal humoren integreres bevidst i dagligdagen i skole og SFO og ikke reduceres til humorforløb tirsdag eftermiddag. Det er erfaringen fra et projekt, der sætter fokus på humor og trivsel.

"Jeg elsker at lege fangeleg med sådan nogle langsomme børn som jer. For så kan I ikke fange mig"... Jeg siger ironiske og humoristiske ting til børnene i SFO'en hver eneste dag. Både fordi jeg ikke kan lade være. Men også fordi jeg gerne vil lære børnene at forstå og bruge humor og ironi og hjælpe dem til at udvikle deres selvironi.

Jeg øver det med børnene ved at lave fis med dem på daglig basis. For det er vigtigt, at humor ikke kun kommer på skemaet som et decideret humorforløb. Humor skal trænes, afprøves, italesættes og udvikles over tid. Humoren skal være en del af dagligdagen, ikke et påhæng.

Og der er masser af daglige indfald og episoder, som lægger op til at blive grinet af. Derudover er der mange konflikter, der kan klares – eller som ganske enkelt ikke opstår, hvis børnene og de voksne – har en veludviklet humor.

Jeg griner af portrættet, ikke af dig

Gennem min praktik på Dagnæsskolen har jeg, ud over de umiddelbare indfald og humoristiske kommentarer, arbejdet på at træne og italesætte humor gennem forskellige aktiviteter. Det er både sket i undervisningen og i den understøttende undervisning, hvor det er oplagt at arbejde med trivsel og humor som tema.

Jeg har fx arbejdet med at lave fjolleportrætter med den 0. klasse, jeg til dagligt er i. Portrætterne er tegnede, fotograferede og manipulerede. Børnene får en ramme for det enkelte portræt fra gang til gang, og jeg stiller krav til det færdige produkt, der skal udstilles. Men ind imellem er det børnenes fantasi, der sættes i spil. Og der er kommet en masse gode grin

FJOLLEPORTRÆTTER OG HOPPENDE MAVER

SKEJ UD!
Jeg gør meget ud af at få børnene til at skeje ud – og ikke være bange for at vise sjove sider af sig selv

ud af processerne, ligesom de færdige processer har være genstand for både pegende fingre og latterudbrud.

Træn (selv)ironien
Det er en skrøne, at børn skal være gamle, før de kan forstå og bruge humor og ironi. Børn kan allerede fra 6-7 års alderen begynde at forstå og bruge simpel ironi. Dermed ikke sagt, at det er noget, der skal forceres. Humorudviklingen skal ske i et naturligt tempo, men derfor kan man godt prøve det af med børnene i dagligdagen.

Nogle børn er imidlertid meget konkret tænkende og forstår ikke ironien og har svært ved at grine med. Med disse børn er det ekstra vigtigt at sørge for, at de er med hele vejen. Det gør jeg ved at italesætte, hvad det er, jeg gør. Når jeg fx siger til en tosproget dreng fra 0. klasse, at jeg slet ikke har savnet ham i ferien, mens jeg giver ham et stort smil og et kram, sørger jeg for at kigge på ham og spørge ham, om han tror, det er rigtigt, hvad jeg siger. Det hænder, at nogle børn siger, at de tror på, hvad jeg siger. Og lige meget om drengen svarer ja eller nej til mit spørgsmål, fortæller jeg ham, at jeg selvfølgelig har savnet ham og at jeg bare laver fis med ham, fordi jeg godt kan lide ham. Jeg sikrer mig, at børnene forstår, at jeg har set dem, som dem de er og jeg forklarer dem, hvad det præcis er, jeg mener, når jeg laver sjov med dem. En vigtig del i processen er også at lade børnene prøve det samme af på mig.

Humor og fysisk velvære
Børns humor og vores evne til at grine af sig selv og hinanden har jeg også trænet i en mere kropslig sammenhæng. I gymnastiksalen lader jeg børnene lægge sig på gulvet med hovederne på hinandens maver i en sildebensstruktur. Jeg lader dem tage en grinetur, hvor de mærker hinandens maver hoppe og ret hurtigt smitter latteren sig vej rundt i sildebenet. Det kan være svært at få det stoppet igen, når latteren først ruller.

I klassikeren 'Kongens efterfølger' går jeg foran med forskellige gakkede gangarter, vrik med numsen, ser ud som om jeg prutter, hopper som en abe. Jeg sørger for at gøre øvelserne i stor skala, så børnene føler sig trygge ved at være fjollede. Hvis ikke jeg tør gå forrest, er der risiko for, at børnene gør som de plejer og ender med tramp, gadedrengehop, dreje rundt og så videre. Jeg gør meget ud af at få børnene til at skeje ud – og ikke være bange for at vise sjove sider af sig selv.

De voksne er rollemodeller (afslutning)
Alt behøver ikke at være alvorligt, og alt er ikke sjovt. Men det behøver ikke være svært at implementere humor i dagligdagen. Vi kan fx vise sjove filmklip eller hele komedier, mens vi spiser madpakker. Læse højt fra sjove bøger eller lave små rollespil og bruge udklædning. Det vigtigste er, at vi som professionelle voksne tør gå med på det sjove. Børnene ser de voksne som rollemodeller, og hvis vi tør skeje ud og fjolle, bliver det mere naturligt at turde gøre det selv.

Grin med – det er sundt!

Når vi griner:
- Producerer kroppen endorfiner, der giver os en lykkefølelse.
- Falder blodtrykket
- Reduceres stresshormonet Cortisol
- Oplever vi fysisk velvære

Af lektor Jeanette Svendesen, VIA Pædagoguddannelsen

Et frirum, hvor børn genvinder **gejsten og lysten til at lære**

Elevakademiet tilbyder hjælp til børn, der mistrives i skolen. Opskriften er skræddersyede og kreative læringsforløb, der sætter barnet i centrum. Men den vigtigste ingrediens er tid og nærvær. For det er en mangelvare i moderne børns hverdag, mener Cecilie Rask og Christina Exner, der har skabt Elevakademiet.

ET FRIRUM, HVOR BØRN GENVINDER GEJSTEN OG LYSTEN TIL AT LÆRE

Vi kritiserer ikke Folkeskolen og de udfordringer, den står med. **Men vi reagerer med vores faglige viden på et behov for tid og nærvær, som vi har fået øje på.**

”Selv små skolebørn oplever et massivt pres. Tilbagevendende tests og krav om, at de skal performe og nå gode resultater, fylder rigtig meget. Både hos børnene selv og deres forældre. Det fortæller Christina Exner, der tager den første samtale, når forældrene ringer til Elevakademiet, for at få hjælp til et barn, der ofte trives rigtig dårligt.
Sammen med lærerstuderende Cecilie Rask har Christina Exner startet Elevakademiet, der tilbyder privatundervisning og specialforløb for børn og unge i grundskolen. De skræddersyr også forløb til førskolebørn, der typisk mangler at få udtale, sproggenkendelse eller talforståelse på plads, for at kunne starte i 0. klasse.

Udækket behov for nærvær
I starten af sit lærerstudie arbejdede Cecilie Rask som lektiehjælper. ”Jeg oplevede, at min hjælp til regnestykker og staveord ikke dækkede børnenes egentlige behov. De havde brug for noget andet”, fortæller hun. Først og fremmest så hun et behov hos børnene for at blive set, som dem de er. De manglede tid, nærvær og rum til bare at være. Uden at skulle levere hele tiden. Og måle sig med kammeraterne.
Gennem jobbet som lektiehjælper udsprang derfor ideen om at starte Elevakademiet. Et lektietilbud, der sætter kreativitet, nærvær og fagligHed i centrum – og altid tager udgangspunkt i det enkelte barns behov og interesser. ”Når vi går ind i et forløb med barnet og dets forældre, er målet ikke bare at vinge lektierne af, men at hjælpe barnet med at genfinde motivationen, gejsten og glæden ved at lære”, forklarer Cecilie Rask. Derfor skræddersyer Elevakademiet også de forløb, de tilbyder til børnene, på baggrund af et grundigt forarbejde.

KREATIVITET
Elevakademiet arbejder konstant på at udvikle kreative undervisningsformer, der bringer krop og sanselighed i spil i lærerprocessen. For nogen børn er bolden fx den bedste indgang til at lære tabeller.

ET FRIRUM, HVOR BØRN GENVINDER GEJSTEN OG LYSTEN TIL AT LÆRE

MATCH
Når barnets motivation og lyst til at lære skal hjælpes på vej, er det afgørende, at møder barnets interesser, forklarer Cecilie Rask. Derfor prioriterer Elevakademiets at skabe det ideelle match mellem barn og lærer.

Børnene og deres familier har brug for at være i centrum. De har brug for at genvinde balancen. **Og de har et behov for at få motivationen, gejsten og troen tilbage.**

Hvert barn sin metode
Typisk ringer forældrene og fortæller om manglende trivsel, faglige problemer eller for få udfordringer i skoledagen. "Det er meget ofte en oplevelse af, at børnene stikker ud og ikke passer ind, der får dem til at kontakte os", fortæller Christina Exner og tilføjer, at hun oplever, at forældrene selv har brug for tid og rum til at dele de problemstillinger, der fylder.
I den første samtale beskriver forældrene barnet. Er det indadvendt? Har det særlige interesser eller bestemte kompetencer. Og på baggrund af samtalen matcher Christina Exner og Cecilie Rask familien og barnet med én af de omkring 50 ansatte, der er Elevakademiets lærerkorps. De ansatte er alle lærerstuderende, der har stor viden om børns læring og erfaring med at tilrettelægge kreative læringsforløb.
Når det rigtige match er fundet besøger Elevakademiet familien på hjemadressen, hvor undervisningen også kan foregå efterfølgende. Målet er at etablere en god relation. Barnet viser sit værelse frem, uden at forældrene kigger med. Og den valgte underviser fornemmer, hvad barnet er optaget af og hvor motivationsarbejdet kan starte. "Med det første forløbsmøde sporer vi os ind på, hvordan vi skal designe et forløb, der passer til netop det her barn", forklarer Cecilie Rask.

Læring og design hænger sammen
Og det er netop kombinationen af Cecilie Rasks lærerfaglighed og viden om fagdidaktik og læring kombineret med Christinas Exners kreative baggrund som bachelor i digitalt design, der er kernen i dét, Elevakademiet tilbyder.
"I virkeligheden er lærere små designere. Og læring og design hænger sammen", forklarer Christina Exner. Lærerne brænder, ifølge hende, for at lære andre noget. Og gerne uden, at de opdager det.
De har derfor fokus på, hvordan læringen sker og

ET FRIRUM, HVOR BØRN GENVINDER GEJSTEN OG LYSTEN TIL AT LÆRE

mindre på, hvordan processen kan tilrettelægges og optimeres. Ja – designes.
"Min viden om kreativitet og kreative processer er med til give underviserne i Elevakademiet en metodebevidsthed, når det gælder design af læringsforløb og undervisningsmaterialer. Og den har de brug for, hvis de vil møde de konkrete behov, som børnene oplever", forklarer Christina Exner.

Tryghed til at fejle
Omdrejningspunktet i Elevakademiets skræddersyede forløb er oplevelses- og aktivitetsbaserede metoder, hvor sanserne kommer i spil. "Vi har ikke nogen bestemt metode, vi foretrækker – hvert barn sin metode", forklarer Cecilie Rask. Og derfor kan aktiviteter både være tabelboldspil, læringsspil eller simpel computerprogrammering. Tilpasset barnets interesser og med den gode relation som katalysator. Det helt centrale er, ifølge Cecilie Rask, at barnet oplever succes med at lære. Der skal skabes et fundament og en motivation for at lære – også på sigt. I forløbet med Elevakademiet stikker børnene mindre ud, de kan slappe af, og oplever sig ikke som anderledes. Derfor ser Cecilie Rask også ofte, at de vanskeligheder, børnene har, ikke er så udtalte, når de sidder med hende – en til en. Her er de trygge og tør fejle. Og det er en forudsætning for at lære, understreger Cecilie Rask.

Et supplement og ikke en elitær erstatning
De to stiftere af Elevakademiet bliver ofte spurgt, om deres forretning ikke underminerer Folkeskolen og idéen om, at alle skal kunne rummes her. Om ikke deres produkt blot er et elitært tilbud til familier med penge på lommen?
"Vi kritiserer ikke Folkeskolen og de udfordringer, den står med. Men vi reagerer med vores faglige viden på et behov for tid og nærvær, som vi har fået øje på", forklarer Cecilie Rask, der ofte oplever, at forældrene ringer blot for at følge med og høre, hvordan det går med deres barn.
Både Cecilie Rask og Christina Exner oplever, at børnene og deres familier har brug for at være i centrum. De har brug for at genvinde balancen. Og de har behov for at få motivationen, gejsten og troen tilbage.

LÆRINGSDESIGN
Christina Exner, bachelor i digital design og Cecilie Rask, der færdigør sin læreruddannelse i juni stiftede sammen Elevakademiet i 2014.

Ifølge de to er det familier fra alle samfundslag, der søger hjælp og efterspørger Elevakademiets tilbud. "Det er både moren på kontanthjælp, der har sparet sammen, forældre med anden baggrund end dansk og den almindelige parcelhus-kernefamilie, vi laver forløb sammen med", forklarer Cecilie Rask. Og fælles for dem er, at de bare ønsker, at deres børn skal trives bedre. ■

Hvad er Elevakademiet?

Elevakademiet tilbyder lektiehjælp, privatundervisning og før-skoleforløb til børn og unge i alderen 4-17 år. Fx forløb på 10 eller 20 undervisningsgange eller mere intensive forløb, der hjælper med at klargøre barnet til skolestart eller eksamen.

Alle underviserne hos Elevakademiet er lærerstuderende, der underviser ved siden af deres studie.

MakerCamp er Elevakademiets seneste initiativ. Her prøver børn og unge i alderen 10-16 år kræfter med at programmere robotter, udvikler computerspil og printer i 3D. Sommercampen foregår i hele uge 27.

- Læs mere om MakerCampen **her**
- Kontakt Elevakademiet **her**
- Følg med på Elevakademiets blog bloggen **her**

Venskab gennem berøring og bevægelse

Venskabsyoga – trivselsfitness i skolen stiller skarpt på en kropslig oplevelse af det gode samvær og udvikling af børns positive relationer til hinanden. Budskabet er, at læring styrkes, når der afsættes tid til pauser, nærvær og ro.

Forestil dig hverdagssituationer, hvor pauser af fælles ro og bevægeglæde fletter sig ind i den pædagogiske hverdag, 'strækker tiden ud' og skaffer mellemrum til at gøre læring mere levende?

'Venskabsyoga – trivselsfitness i skolen' giver læseren en grundlæggende viden om forudsætningerne for læring. Samtidig argumenterer bogen for, at et varieret, kreativt og dynamisk læringsmiljø er en medvirkende faktor, når målet er at optimere læring, udvikling og trivsel.
I bogen henvender cand. pæd. psyk. Anne Linder og sundhedsplejerske Trine Lund sig til studerende, lærere og pædagogisk personale, der gerne vil udvide de faglige perspektiver på læringsbegrebet til også at rumme en kropslig dimension.

40 forskellige øvelser

'Venskabsyoga – trivselsfitness i skolen' guider os gennem 40 forskellige øvelser og giver undervejs læseren en forståelse af, hvordan og hvorfor øvelserne understøtter det gode liv i klassen.

Øvelserne veksler mellem enkeltmands-, par- og gruppeøvelser og skal ifølge forfatterne ses som inspiration til kropsbaserede samværs- og nærværsformer. Snarere end som opskrifter, der skal følges til punkt og prikke. Øvelserne, der illustreres gennem herlige tegninger og derfor er lige til at gå til, tager afsæt i

- en positivpsykologisk ramme,
- et relationelt grundsyn og
- en systematik fra ICDP (International Child Development Programme)

VENSKAB GENNEM BERØRING OG BEVÆGELSE

Kampen mod kedsomhed
Forfatterne ser kedsomhed som et advarselssignal. Et signal, der fortæller om behov for aktivitet og læring, der ikke bliver set og imødekommet.

Bogen tilbyder en inspirerende indføring i, hvordan pædagoger og lærere kan koble det fysiske, det mentale og det sociale i kampen mod kedsomhed og marginaliseringsprocesser i skolen. Alt sammen i et let tilgængeligt sprog.

Det legende nærvær og engagement
Det er en pointe i bogen, at børns engagement i hinanden og ejerskab i skolearbejdet kan styrkes gennem et legende og opfindsomt nærvær. 'Venskabsyoga – trivselsfitness i skolen' bidrager med viden om betydningsfulde pædagogiske tiltag, der kan understøtte eleverne i at blive fit for fight i forhold til sociale relationer og læring.

Kropslighed vs det mentale
I bogen ses berøring som en sansemæssig og kommunikativ forbindelse med omverdenen. En forbindelse, hvor barnet er sansemæssigt forbundet til det store fællesskab, og hvor kropslighed er nødvendigt, for at kedsomheden brydes og læringsmålene nås.
Den kropslige og sanselige tilgang, som er bogens erkendelsesmæssige omdrejningspunkt, mangler måske at blive helt konsekvent virkeliggjort.

Øvelserne veksler mellem enkeltmands-, par- og gruppeøvelser og skal ses som inspiration til krops-baserede samværs- og nærværsformer, snarere end som opskrifter, der skal følges til punkt og prikke.

Fx ville fotos af de hverdagssituationer, der beskrives i bogens mere dybdegående afsnit, bidrage til, at bogens aktuelle og læringsrelevante budskab blev understøttet mere sanseligt for læseren.

Bogen introducerer også et "mentalt læringsrum", der kan gøre nærværsaktiviteter, som berøring og fælles bevægelse i skolen, muligt. Her ville en mere konsekvent kropslig orientering, måske også kunne interessere sig for atmosfæren og miljøet i det fysiske læringsrum, der (u) muliggør disse aktiviteter.

Ind i læringsdiskursen
'Venskabsyoga – trivselsfitness i skolen' bidrager kvalificeret og velunderbygget til en aktuel læringsdiskurs. Samtidig inspirerer forfatterne til en knap så læringsmålsorienteret tilgang til læring via kropsliggjorte strategier for venlige skolefællesskaber.

Linder og Lund skaber med bogen et inviterende bud på en kobling mellem empatisk deltagelse og legende læring. En kobling, der med fordel kan være pædagogiske gode venner op igennem hele uddannelsessystemet, som forfatterne selv formulerer det. ■

Bog fakta

Titel: **Venskabsyoga – trivselsfitness i skolen**
Forfatter: Anne Linder og Trine Lund
Illustrator: Tom Kristensen
Forlag: Dafolo
Sider: 186

Anmeldt af: pædagog og cand.pæd. **Lene Bech Dalsgård**, mail: lenebechdalsgaard@gmail.com

Læs mere og køb bogen **her**

VIDEN FRA VIA

Af: Tove Stenderup, lektor og ph.d.-studerende VIA Pædagoguddannelsen

Når musikken er dét, der giver mening

Med en målrettet pædagogisk indsats generobrede Jimmy musikken efter en voldsom ulykke. Guitarspillet har givet ham bedre førlighed – og en helt grundlæggende livskvalitet og trivsel. Tove Stenderup undersøger i sit ph.d.-projekt, hvordan pædagoger med fordel kan implementere musikaktiviteter i bostøttetilbud.

Jeg besøger Jimmy i hans lejlighed på et bosted i Hammel. Han er flyttet ind efter en alvorlig trafikulykke, hvor han har pådraget sig en hjerneskade. I lejligheden hænger 30-35 forskellige guitarer. Der er både akustiske guitarer og guitarer, som skal tilsluttes en forstærker – og ikke mindst en Gibson Classic fra 1960. Jimmy fortæller gerne og med stort engagement, hvor han har købt guitarerne og hvilke guitarer, der egner sig bedst til at spille bestemte genrer. Det er tydeligt, at vores samtale om guitarerne og snakken om det guitarspil, han har fået gang i med hjælp fra pædagogen Marianne Fog Martinsen, bidrager til hans trivsel og glæde. For Jimmys identitet er tæt forbundet med musikken og guitarspillet – også efter ulykken.

Musikken ind i pædagogikken

I forskningsprojektet 'Musik med mennesker med erhvervet hjerneskade' undersøger jeg, hvordan pædagoger kan implementere musik i deres arbejde med hjerneskadede borgere i bostøttetilbud. Også selvom de som professionelle pædagoger ikke selv har specifikke musikalske kompetencer.

Målet med at inddrage musikaktiviteter er dels at genoptræne og vedligeholde motoriske og sproglige færdigheder, at træne hukommelse og at møde andre mennesker. Det handler i høj grad om at give borgeren mulighed for at få et selvstændigt og meningsfuldt liv, hvor han trives og oplever livsduelighed.

MUSIKALITET
Tove Stenderup er selv musikalsk uddannet. Men hendes forskning skal afdække, hvordan pædagoger uden musikalske kompetencer implementerer musik i arbejdet med borgere i bostøttetilbud.

Musikken er det meningsbærende fænomen, som bliver Jimmys reference både til den indre og ydre verden.

Forskningsprojektet sker i tæt samarbejde med tre pædagoger fra Neuropædagogisk team i Ikast-Brande kommune og borgere med erhvervet hjerneskade. Sammen ser vi på, hvordan indsatserne skal tilrettelægges. På hvilken rolle og hvilke kompetencer pædagogen skal have, når musikken skal have plads og betydning i det pædagogiske arbejde med borgeren.

Jimmys historie

Da Jimmy udskrives fra sygehuset efter ulykken, får han sin egen lejlighed på Bo,- rehabiliterings- og aktivitetscentret Tagdækkervej i Hammel. Skadens følgevirkning betyder, at Jimmy kun er i stand til at bevæge højre arm 4-5 cm. i op- og nedadgående bevægelse. Efter et stykke tid i genoptræning konkluderer teamet omkring Jimmy, at hans arm ikke kommer til at fungere bedre.

Marianne Fog Martinsen, der er pædagog på aktivitetscentret, bliver opmærksom på, at Jimmy er tidligere udøvende musiker med mange spillejobs bag sig – og at han ønsker at komme til at spille guitar igen. Marianne spiller selv guitar, viser interesse og anerkender Jimmys selvforståelse som musiker. Og hun begynder at spille guitar sammen med ham én gang om ugen som en del af den pædagogisk indsats.

Efter tre år har Jimmy genvundet kontrol over sin højre arm i en meget større bevægelsesflade end tidligere. Han kan koordinere højre og venstre hånd, og spille sammen med andre i musikalsk flow. Jimmy spiller med i et band, der optræder flere gange om året til husets musikfestival, festaftner og andre arrangementer.

Ud fra et professionelt pædagogisk synspunkt, er projektet blevet succesfuldt, fordi Marianne har vist interesse for Jimmys musikliv og hans tilkendegivelse om at ville spille guitar igen. Efterfølgende har Marianne tilrettelagt sin strategi og planlagt aktiviteter. Hun har været tålmodig og opsøgende i forhold til at finde Jimmys musikinteresse. Og samtidig har hun gjort sig bevidste, pædagogiske overvejelser om, hvordan de skal arbejde med musikken, så Jimmy kan håndtere opgaven og stadig være tilfreds med resultatet.

Musik skaber mening

Marianne Fog Martinsen arbejder inden for rammer af lov om social service. I § 104 står, at hun skal sikre"... forbedring af personlige færdigheder eller livsvilkår" for borgeren.

Når Jimmy indretter sin lejlighed med guitarer, taler om og fornyr sin udstilling af instrumenter. Når han spiller, og særligt når han deler ud af sin viden om guitarernes egenskaber, må vi antage, at Jimmys livsvilkår er forbedret og at hans trivsel påvirkes i positiv retning. Ikke bare fysisk – men også psykisk. Marianne Fog Martinsens har i sit professionelle arbejde støttet den proces.

OM

Tove Stenderup
tst@via.dk

Lektor på VIA Pædagoguddannelsen i Ikast, og ph.d.-studerende ved Aalborg Universitet.

Tove er kandidat i musikdidaktik og har arbejdet professionelt med musik i en lang række sammenhænge, blandet andet som korleder og musikskoleleder.

LYD OG RYTME
Guitarerne og musikken er rammen om et meningsfuldt liv for Jimmy efter en alvorlig ulykke.

Den norske musikforsker Even Ruud laver netop en kobling mellem pædagogik og musik, mellem musikpsykologi, menneskets selvforståelse og oplevelse af mening. Ruud taler blandt andet om, at vi må forstå musik på flere niveauer. På det semantiske niveau forstår vi musik som et egentligt sprog med betydning. I Jimmys historie træder dette niveau tydeligt frem. Musikken er det meningsbærende fænomen, som bliver Jimmys reference både til den indre og ydre verden.
I det pædagogiske samarbejde mellem Marianne og Jimmy bliver der skabt et narrativ – en fortælling. Dette narrativ træder frem, når Jimmy får mulighed for at dele sin viden og livshistorie med andre, blandt andet i samtaler om guitarerne på væggene. Når Jimmy agerer og udtrykker sig musikalsk på sin guitar, alene og sammen med andre, kan man sige, at det er "narrativer uden ord".

Professionel omtanke vigtigere end præcise guitargreb
I casen med Jimmy ser vi, hvordan han med Mariannes hjælp genskaber sin livshistorie. Og hvordan hendes professionelle anerkendelse og indlevelse bidrager til, at Jimmy kan acceptere sin ændrede livssituation efter ulykken. En livssituation, der forudsætter, at han må arbejde med sin livsduelighed på nye måder for at kunne trives. Casen viser samtidig, at det ikke er pædagogens specifikke musikalske kompetencer, der er afgørende for, at musikken kan implementeres i indsatsen og bidrage til borgerens trivsel og livskvalitet. Det centrale er er derimod pædagogers enkle omtanke, kreative indgangsvinkler og innovative idéer til at bruge musik. Pædagogen har lyttet til og anerkendt borgerens eget ønske. Og hendes skarpe blik for små forandringer kombineret med vedholdenhed medvirker til det fantastiske resultatet. ■

Projektet kort

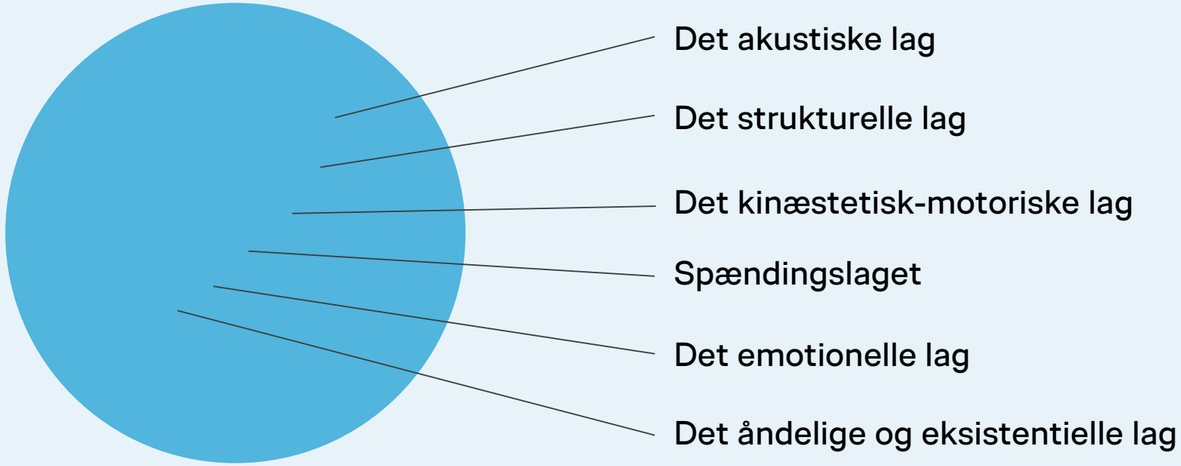
I ph.d.-projektet undersøger jeg, hvordan pædagoger, der ikke har specifikke musikalske kompetencer, kan implementere musik i deres arbejde med borgerens indsatsmål i kommunens bostøttetilbud, således at borgerens livsduelighed øges.

Ph.d.-projektet er indskrevet på Aalborg Universitet og designet som et aktionsforskningsprojekt, der inddrager borgere med erhvervet hjerneskade, samt Ikast-Brande kommune.

Af: Tove Stenderup, lektor og ph.d.-studerende VIA Pædagoguddannelsen

Musikkens forskellige **lag af mening**

Den danske musikprofessor Frede V. Nielsen taler i sin bog Almen musikdidaktik om flere meningslag i det musikalske objekt. Netop disse forskellige meningslagt kan hjælpe os med at forstå og forklare Jimmys store udbytte af guitarspillet:

Det akustiske og strukturelle lag
- Vi møder musikkens akustiske lag gennem de faktiske toner og instrumenternes klang – altså lyden. Puls, rytmer og perioder giver musikken struktur. Det berører os som mennesker, og kroppen bliver påvirket af musikken. Vi nynner, traller eller synger med – måske bevæger vi også foden, hånden eller vi bevæger kroppen i takt til musikken.

Det kinæstetisk-motoriske lag
- I fortællingen om Jimmy bliver de mange guitarer, der kan kigges på, røres ved, løftes på, tales om, et eksempel på de kinetisk-motoriske lag.

Spændingslaget og det emotionelle lag
- Den måde toner, klang og rytmer sættes sammen på og de følelser og erindringer, vi forbinder med en given melodi eller sang, kan vi tale om som spændingslaget og det emotionelle lag.

Det åndelige og eksistentielle lag
- Hver enkelt subjekt (person) møder objektet (musikken) på sin egen unikke måde og med sin egen fortælling. Det eksistentielle lag er musikken, når den bærer vores historie og kultur. Og når vores sociale netværk dannes gennem musikken.

Af: Tove Stenderup, lektor og ph.d.-studerende VIA Pædagoguddannelsen

Guidning vigtigere end guitargreb

Pædagogens indsats består derfor i at (ud)spørge ham, koble til tidligere erfaringer og kunnen **og** undersøge lidt om det tekniske i guitarspillet. Og derefter guide ham.

I det musikalske møde ligger et kæmpe potentiale for glæde og trivsel hos senhjerneskadede. Og pædagogen behøver ikke selv at være en haj til at spille guitar, for at få indsatsen til at lykkes.

Pædagoger udtrykker ofte, at musik kan gøre en forskel i en pædagogisk sammenhæng. Men samtidig tilføjer mange, at de ikke synes, de har tilstrækkelige musikalske færdigheder til at gå ind i et musikalsk møde med borgerne.

Marianne Fog Martinsen, der er pædagog på Bo-Rehabiliterings- og aktivitetscentret, Tagdækkervej i Hammel, har gjort sig erfaringer med det musikalske møde. Hendes indsats, og de musikalske aktiviteter hun satte i værk, viser, at det er meget mere end hendes egen viden og kunnen inden for musik, der gjorde en forskel for beboeren Jimmy, der bor i Bostedet efter en alvorlig ulykke. Marianne Fog Martinsens pædagogiske interesse og anerkendelse af Jimmys selvforståelse som musiker, synes at være lige så central.

Musikalske møder

I forskningsprojektet 'Musik med mennesker med erhvervet hjerneskade' ser vi på, hvorvidt pædagogers evne til at skabe relationer, yde omsorg, tilrettelægge og gennemføre aktiviteter kan være lige så centralt, som deres færdigheder i at spille guitar eller bas.

Hypotesen er, at pædagoger er kompetente til at arbejde med musikaktiviteter, som vi så Marianne Fog Martinsen gøre det med Jimmy. Hvorfor? Fordi pædagoger er dygtige til at iagttage andre menneskers behov og se udviklingspotentialer. Pædagoger er dygtige til at tilrettelægge aktiviteter og etablere sociale fællesskaber, hvor der dannes relationer. Herefter byder Jimmy ind med det, han kan.

Det er Jimmy, der ved, hvordan akkorderne skal spilles. Han skal have hjælp til at genfinde teknikken og koordinationen mellem akkord og anslag. Han skal finde rytmen og tonerne. Jimmy trækker derfor, i sit guitarspil sammen med Marianne, på de kropligt lagrede livserfaringer han har med fra før ulykken.

Pædagogens indsats består derfor i at (ud)spørge ham, koble til tidligere erfaringer og kunnen og undersøge lidt om det tekniske i guitarspillet. Og derefter guide ham.

I guidning af Jimmy får pædagogen samtidig indblik i at spille guitar. Og det fælles projekt gør samværet ligeværdigt. ■

Sådan får du det musikalske møde til at lykkes

- Spørg en kyndig guitarspiller til råds om gode melodier med få akkordskift og lange perioder mellem skiftene
- Syng med på sang eller melodi
- Tilpas tempoet i nuet, så der er plads til de nødvendige pauser og gentagelser

Af journalist Hanne Duus, hd@via.dk

Flygtningebørn genvinder trivslen med **pædagogisk idræt**

"Vi skal lære dem at mærke sig selv igen. **At finde ro i sig selv og deale med egne følelser**," siger Martin Kristensen.

Uledsagede flygtningebørn, der har været på flugt, er særligt udsatte for angst, stress og andre psykiske ustabile tilstande. På Melhedegaard arbejder de bevidst med pædagogisk idræt, for at hjælpe børnene tilbage til en normal tilstand. Og for overhovedet at kunne arbejde med integration.

FLYGTNINGEBØRN GENVINDER TRIVSLEN MED PÆDAGOGISK IDRÆT

UDEN MOR OG FAR
For øjeblikket bor der drenge fra Afghanistan, Eritrea og Syrien på Melhedegaard. Drenge, der er flygtet fra krig og forfølgelse i deres hjemlande uden deres far og mor.

UNDER OVERFLADEN
Dykning skal hjælpe drengene med at opleve trivsel. De skal mærke roen under vand, finde trygheden og mærke vandet, der omfavner dem.

Tilstanden af hele tiden at være på vagt, er blevet kroppens normaltilstand. **Vi skal lære dem at mærke sig selv igen. At finde ro i sig selv og deale med deres følelser".**

Han er helt alene i en stor, øde skov i Balkan området. Han er bare 10 år. To måneder tidligere sad han sammen med sin mor og lillebror på flugt fra deres hjemland. Moren kørte bilen, der pludselig blev påkørt af en politibil. Moren sad fastklemt og kunne ikke komme fri. Hun råbte til sine to sønner på 7 og 10 år, at de skulle løbe. Løbe for alt i verden. Væk fra politiet. Flygte fra et liv i et land, hvor undertrykkelse er hverdagskost og hvor kvinder ikke har samme værdi som mænd.
Sammen løber de to drenge. Væk fra politiet, væk fra deres mor. Og to måneder senere befinder de sig i en skov et sted i Balkan. Flere 1000 km. hjemmefra. Igen på flugt fra politiet. Denne gang et andet politi, der måske vil hjælpe dem. Men det forstår en 10-årig dreng ikke. Han kender kun til det politi, der forfulgte ham i hjemlandet. Nu er han helt alene. Han og broderen har aftalt, at hvis en af dem ikke kan følge med, skal den anden bare fortsætte. Det er aftalen. På et tidspunkt kan lillebroren ikke følge med længere og drengene beslutter, at storebroren fortsætter alene. Og så skal de mødes senere. I et andet land, hvor alt igen bliver godt.

Det er to år siden nu. Og han befinder sig i Danmark. På en integreret døgninstitution for uledsagede børn, der er flygtet fra forfølgelse og farer i deres hjemlande. Drengen har været på flugt i to år. To år af et barneliv. To år fyldt med frygt for at blive taget til fange, uvished om, hvornår han får mad næste gang; hele tiden på vagt – helt alene i verden.

Udsatte, ikke kriminelle
Det er Martin Kristensen, teamleder på den idrætsorienterede døgninstitution Melhedegaard, der fortæller historien. Og det er bare én af mange historier om de otte unge drenge mellem 13 og 17 år, der bor på Melhedegaard i Hedensted. Stedet er en nedlagt landejendom, beliggende godt integreret i et lille lokal samfund i Hedensted kommune. For øjeblikket bor her drenge fra Afghanistan, Eritrea og Syrien. Drenge, der er helt alene i verden. Uden mor, far og uden søskende. Drenge, der er flygtet fra krig og forfølgelse i deres hjemlande.
"Vi er del af et solidt fællesskab med det omgivende samfund. Vi bliver mødt med stor tolerance og accept fra alle heromkring,"

FLYGTNINGEBØRN GENVINDER TRIVSLEN MED PÆDAGOGISK IDRÆT

siger Martin Kristensen. Han fortsætter:
"Drengene er udsatte, ja. Men ikke kriminelle. Det er dejlige drenge, der har været udsat for helt urimelige vilkår i en alt for tidlig alder. Deres udsathed handler om, at de ikke taler dansk, de ikke kender det danske system. De ved ikke, hvordan man gør her hos os. Det er det, vi skal lære dem. At finde ind i sig selv igen. Og blive velintegrerede samfundsborgere, der kan navigere i det danske system".

Trivsel er nødvendig for integrationen
Martin Kristensen fortæller, at trivsel er omdrejningspunktet for det pædagogiske arbejde med drengene på Melhedegaard. For, hvis ikke drengene lærer at trives, er det umuligt at integrere dem i det danske samfund.
"Vi arbejder med to former for trivsel. En ydre og en indre. På den ene side skal de kunne interagere med omverden. Opleve at lykkes som en del af et socialt fællesskab. På den anden side skal de trives og lykkes med sig selv," siger Martin Kristensen.

Kroppen er i en konstant alert-tilstand
På Melhedegaard er der otte pædagoger og en pædagogmedhjælper. Outdoorpædagoger, idrætspædagoger, social- og specialpædagoger, samt en kandidat i pædagogisk antropologi. For det er vigtigt med professionelle fagfolk, der hele tiden har fokus på drengenes adfærd. Er der ændringer i opførslen, tager et barn bemærkelsesværdigt meget på? Er der humørsvingninger, dalende engagement? Pædagogerne er hele tiden opmærksomme.
"Alle børnene har været udsat for et urimelig voldsomt pres som følge af flugten fra deres hjemland. Alene - uden deres forældre og det de kender. Der er klare følgeeffekter af det pres, de har været udsat for. Deres krop har været i en konstant alert-situation over lang tid," siger Martin Kristensen. Og forklarer, at børnene bearbejder deres oplevelser forskelligt. Nogle vender det indad, får talt med nogen om deres angst, mens andre har en mere udadreagerende adfærd. Og det skal pædagogerne være i stand til at tackle.

De skal lære at mærke sig selv igen
For at hjælpe børnene tilbage i en normaltilstand, hvor kroppen slapper af og ikke hele tiden er på overarbejde, arbejder de med pædagogisk idræt på Melhedegård.
"Alle erfaringer lagrer sig i kroppen. I al den tid, børnene har været på flugt og deres krop har været i en konstant alert-tilstand, har stress lagret sig i kroppen. Og tilstanden af hele tiden at være på vagt, er blevet kroppens normaltilstand. Vi skal lære dem at mærke sig selv igen. At finde ro i sig selv og deale med egne følelser," siger Martin Kristensen.
De benytter sig af mange forskellige metoder, som fx pædagogisk massage, en NADA øreakupunktur, dykning, naturaktiviteter og ganske almindelige sportsaktiviteter.
"Pædagogisk massage lærer børnene at slappe af. Flugten sidder stadig i deres krop, som er fyldt med spændinger. Dykning er en anden idrætsfaglig metode til at skabe ro. De skal mærke roen under vand, finde trygheden og opbygge tillid til andre igennem samarbejde under vand. Kropsligt mærker de også vandet, der omfavner dem," siger Martin Kristensen.
Han understreger også, at en væsentlig del af det pædagogiske idrætsarbejde handler om helt almindelige sportsgrene eller naturlege, som fx fodbold, klatring, svømning, fitness og løb. For at erfare gennem kroppen, men også for at træne dem fysisk, motorisk og fremme deres sundhed.

HJEMME
Meget af arbejdet med de uledsagede flygtningebørn foregår hjemme på Melhedegaard. Men meget af arbejdet handler om at få børnene ud i samfundet – ud og etablere sociale relationer og skabe venskaber.

Meget foregår hjemme på Melhedegaard, men mange er også allerede integreret i forskellige idrætsklubber i nærmiljøet. For de skal ud. Ud og lykkes. Ud og etablere sociale relationer og skabe venskaber.

Stærk faglighed styrker flygtningebørns trivsel

Arbejdet med uledsagede flygtningebørn er forskelligt fra kommune til kommune. I Hedensted bliver børnene indlogeret sammen i mindre huse eller nedlagte landbrug. Og så er der pædagoger knyttet til dem i løbet af den tid, hvor de ikke er i skole.

Når der kommer uledsagede flygtningebørn til Danmark, placerer staten dem i forskellige kommuner alt efter hvor mange, der er plads til i kommunerne. Så er det op til den enkelte kommune selv at forvalte integrationen selv. Det gør man forskelligt i forskellige kommuner.
Martin Kristensen, teamleder for den idrætsorienterede døgninstitution Melhedegaard i Hedensted fortæller, at i Aarhus er forvaltningen udliciteret til et privat firma. I Esbjerg bor to pædagoger i en lejlighed samme sted som børnene. Og fungerer her som deres integrationshjælpere.
”I Hedensted har vi valgt, at de uledsagede flygtningebørn skal bo i forskellige huse. Både inde i byen og som her på Melhedegaard, der er en nedlagt landejendom,” siger Martin Kristensen.

KROP OG SJÆL
På Melhedegaard er idræt omdrejningspunkt for det pædagogiske arbejde med at lære de uledsagede flygtningebørn at finde ind i sig selv igen.

Idrætsfaglige profiler
På Melhedegaard er der ni pædagoger og en medhjælper. De møder ind kl. 14.00, overnatter på stedet og har fri kl. 9:00, efter at børnene er sendt i skole.
”Vi har idræt som vores omdrejningspunkt for det pædagogiske arbejde. Derfor har alle de ansatte en idrætsfaglig profil. De er enten outdoor-, idræts-, eller social-specialpædagoger. Og en har taget en kandidat i pædagogisk antropologi,” fortæller Martin Kristensen.

Støttefunktioner til det pædagogiske arbejde
Som en del af arbejdet hører en fælles månedlig supervison af hele gruppen. Der udover har hver pædagog mulighed for enkeltmands supervision og sparring, hvis det bliver nødvendigt. Og så er der en akuttelefon knyttet til arbejdet og en direkte linje til politiet.
”Vores drenge er ikke kriminelle, men alle har været igennem et umanerligt pres, som ingen børn burde udsættes for. Og derfor kan de godt reagere pludseligt og uhensigtsmæssigt uden forvarsel. Derfor er det vigtigt, at vi har forskellige muligheder at gribe til, hvis der skulle opstå uforudsete situationer,” siger Martin Kristensen, der fortæller, at i arbejdet med pædagogisk idræt har de mange håndtag at dreje på, for at nå ind under huden på de unge og lære dem at finde ind til sig selv igen. Finde derind, hvor de føler sig trygge og kan trives. ■

Af journalist Hanne Duus, hd@via.dk

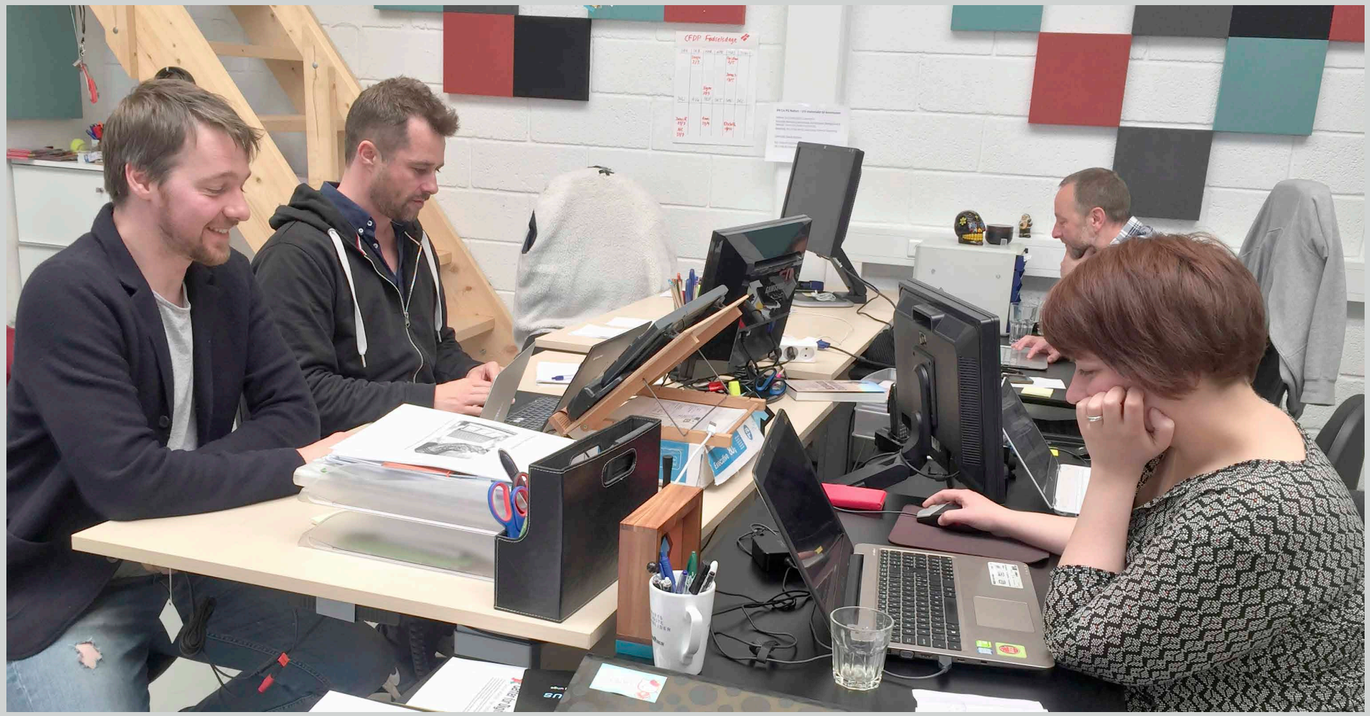
Flere drenge benytter **digital rådgivning**

Assist er en online rådgivning særligt rettet mod drenge. Platformen hører til på Cyberhus, der udover Assist også tilbyder anden online rådgivning for børn og unge. Cyberhus er en del af Center for Digital Pædagogik, der rådgiver både børn og voksne om digital dannelse, opførsel og trivsel på nettet.

"De er meget seriøse. Det er lige på og hårdt og ikke noget pis – ikke noget, hvad føler du selv-agtigt," siger Jonas Sindal Birk, konsulent og projektleder i Center for Digital Pædagogik (CfDP), der sammen med Cyberhus er en online rådgivningsplatform for børn, unge, forældre og fagprofessionelle. Han har blandt andet været med til at udvikle den online platform, der hedder Assist. Danmarks første digitale, drengeorienterede rådgivning. Platformen er gamificeret, så den i høj grad taler til drenge.

Gamificeret platform

"Assist er bygget op med inspiration fra spil. Man kan opnå points for sine indlæg og sine assists. Begrebet assist er hentet fra fodboldverdenen, og dækker over at lægge op til mål – at assistere. Og sådan fungerer det også i det online Assist. Drengene kan opnå points for deres oplæg og råd til andre brugere. Og de kan stige i graderne til fx superbruger, storebror, big man on campus, etc.," siger Jonas Sindal Birk.

RÅD
I Cyberhus tilbyder to fuldtidsansatte og 80 frivillige rådgivning til unge. De lytter, besvarer spørgsmål og guider den unge videre i systemet.

FLERE DRENGE BENYTTER DIGITAL RÅDGIVNING

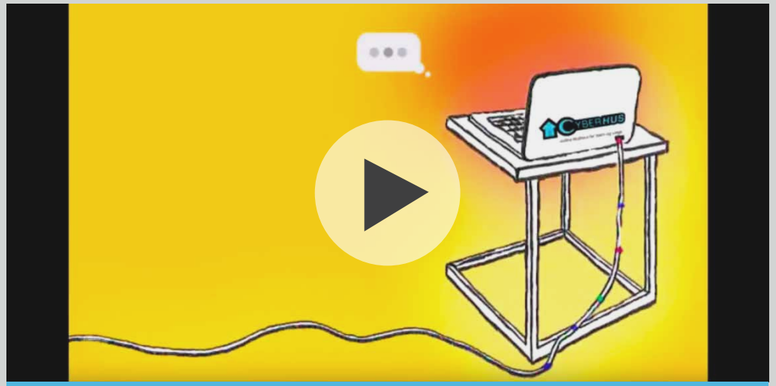
Det er mest de 14-17 årige, der benytter vores rådgivning. Og problemerne kan være alt. **Fra hjertesorger, bumser og almindeligt teenageliv. Til tanker om selvmord, selvskade, spiseforstyrrelser og vold.**

Han fortæller, at pigerne normalt står for 80 procent af brugerne på de digitale rådgivningsplatforme, så det er spændende, hvor brugt Assist bliver. I det første 1½ år, hvor Assist har været i luften, er der kommet mellem 5-600 aktive drenge på platformen. Det er et højt tal fortæller Jonas Sindal Birk, der håber, at mange flere drenge vil benytte platformen fremover.

Mange online tilbud

Men Assist er bare sidste skud på stammen af tilbudspaletten som Cyberhus udbyder. Udover Assist er der en stor variation af online kommunikationsformer, hvor børn og unge kan møde jævnaldrende i trygge rammer. Eller de kan få rådgivning af professionelle voksne med en socialfaglig baggrund via chat eller brevkasser.

Cyberhus tilbyder blandt andet et billedværksted, en blog, en-til-en chat og hemmeligheder. I billedværkstedet kan børn og unge dele deres fotos, tegninger, malerier og andre kunstneriske udtryk. Og få et professionelt feedback af en uddannet billedkunstner. Der findes desuden en platform, der hedder Psst! – et sted, hvor unge anonymt kan dele en hemmelighed med andre. Teksten må max fylde 150 tegn á la Twitter, og det er ikke muligt at kommentere.

Se videoen og bliv klogere på digital rådgivning i Center for Digital Pædagogik

Blog med livserfaringer fra unges liv

En anden udtryksform i det digitale univers er bloggen. Her deler unge deres tanker, følelser og oplevelser om alt mellem himmel og jord. Det kan være opvækst med alkohol, ensomhed eller livet på gymnasiet. Der er alt, hvad der rører sig i et ungt menneskes liv. Ifølge Jonas Sindal Birk er det ofte unge med mange

Fakta om Center for Digital Pædagogik – et praksis videncenter

- En væsentlig del af det digitale online rådgivningsunivers er Center for Digital Pædagogik – (CfDP). En selvejende institution under KFUM.
- CfDP blev etableret i 2011 og har til formål at hjælpe og støtte sårbare børn og unge.
- Formålet er socialøkonomisk og dermed almennyttigt. Alt overskud tilfalder udsatte børn og unge via geninvestering i det digitale socialpædagogiske arbejde for børn og unge.
- I CfDP holder de foredrag og workshops for fagfolk, elever og forældre.
  I de senere år er der en større og større efterspørgsel på foredrag om unges trivsel i forhold til nye medier. Om deres færden på de nye medier og om, når mobning bliver digital.
- Centeret har mere end 600.000 unikke besøgende på de forskellige platforme. Den store faglige viden er grundlag for samarbejdet med flere kommuner og institutioner.
- Vil du vide mere om Center for Digital Pædagogik se **her**

FLERE DRENGE BENYTTER DIGITAL RÅDGIVNING

DIGITAL TRIVSEL
Vi oplever en stor efterspørgsel på foredrag om unges trivsel i forhold til nye medier. Om deres færden her og om digital mobning, fortæller Jonas Sindal Birk, konsulent og projektleder i Center for Digital Pædagogik.

Se videoen. Hvad gør medierne ved os og vores fællesskab?

livserfaringer, som har taget mod til sig, og har kontaktet andre for at få hjælp. Og som er kommet godt ud på den anden side.
"Det er mest de 14-17 årige, der benytter vores rådgivning. Og problemerne kan være alt. Fra hjertesorger, bumser og almindeligt teenageliv. Til tanker om selvmord, selvskade, spiseforstyrrelser og vold. Unge mennesker, der gemmer sig med deres problemer, men som på egen hånd finder frem til os, når det gør for ondt inden i," siger Jonas Sindal Birk, og fortæller, at det ofte er første gang, de unge sætter ord på det, der gør ondt. De lever ofte et liv, der er helt normalt på ydersiden, fordi det er emner, der kan være rigtig svære at dele med andre.

Frivillige løfter en stor del af arbejdet
En væsentlig del af Cyberhus er også en online brevkasse. Her kan unge mellem 9 og 23 år hente rådgivning fra et professionelt rådgiverkorps af frivillige.
"De frivillige er minimum 23 år og har en socialfaglig baggrund. Mange er under uddannelse til fx pædagog, psykolog, lærer eller socialrådgiver. Desuden er der ansat to professionelle, der superviserer det frivillige korps," siger Jonas Sindal Birk. Han er glad for det store engagement fra de frivilliges side og siger, at de altid er glade for henvendelser fra frivillige, der er interesserede i at arbejde med rådgivningen i Cyberhus.

Fakta om Cyberhus

- Cyberhus er en selvejende institution, der startede med online rådgivning i 2004.
- Cyberhus kaldes for 'Dit klubhus på nettet'. Her har unge frie rammer til at hænge ud, som i en typisk fritidsklub. De unge støtter og hjælper hinanden, mens klubpædagogen følger med fra kulissen og kan mægle eller tilbyde ekstra støtte.
- Sitet ligger inde med et kæmpe datamateriale i form af ca. 5.000 årlige samtaler med børn af en times varighed. Desuden har de ca. 3.000 årlige brevkassesvar.
- Selve rådgivningen er inddelt i to kategorier: Ung-til-ung og ung-til-voksen. Det varetages af to fuldtidsansatte og 80 frivillige, som lytter, besvarer spørgsmål og guider den unge videre i systemet.
- Det årlige besøgstal er vokset støt. I 2016 var det på 613.000 besøgende.

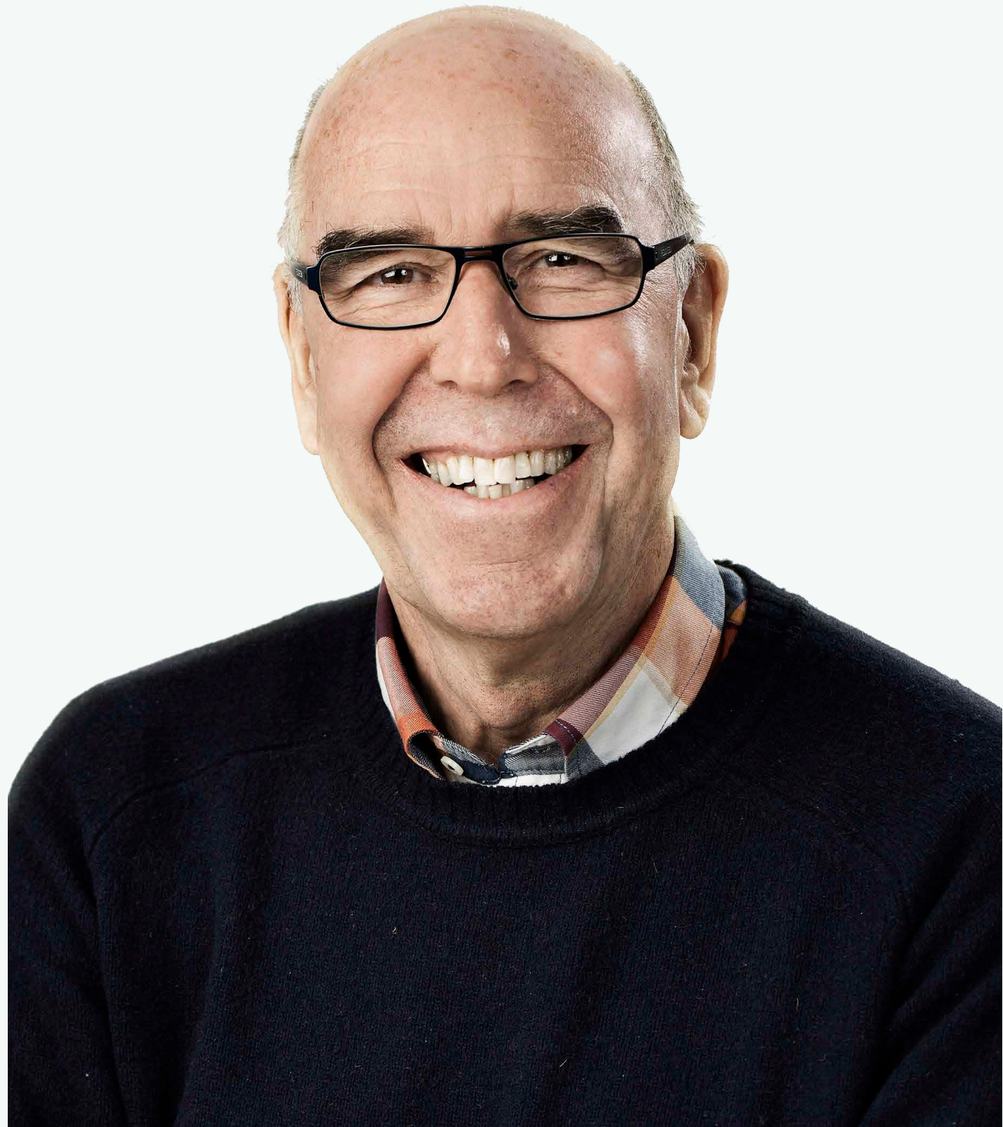
Læs mere om Cyberhus **her**

Følg nogle af de unge bloggere:
- **Lykkes blog – hvorfor drikker du far?**
- **Camillas blog – Ungeliv med Skizofren**

Af Per Larsen, formand for Børnerådet

Ikke et spørgsmål om trivsel *eller* læring

I skolen stilles konstant nye krav til faglige lærerplaner og flere tests. Derfor risikerer vi at svække opmærksomheden på børnenes trivsel, lyder kritikken fra Børnerådets formand Per Larsen. Han opfordrer skolepædagogerne til at træde i karakter, bruge deres viden om relationer og prioritere de sociale fællesskaber.

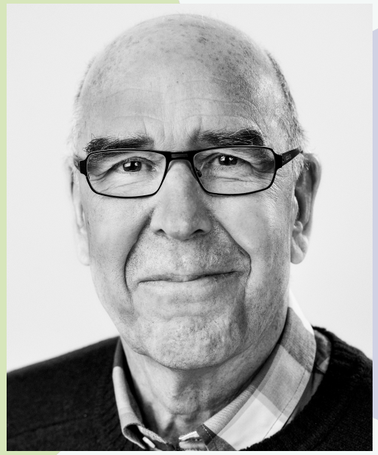
Børn og unge i dag kæmper med at leve op til de høje krav, de oplever fra omverdenen.
Krav om det perfekte udseende, om store faglige præstationer og om at være med i de rigtige fællesskaber. Det er et pres, som mange børn og unge har svært ved at håndtere, og for nogle går det direkte ud over deres fysiske og psykiske trivsel.

For mange unge mistrives
Børnerådet har de seneste år lavet flere undersøgelser, der underbygger det billede. Fx viser undersøgelser fra Børnerådets Børne- og Ungepanel, at der i en typisk 9.-klasse sidder fem elever, som har skadet sig selv, at knap hver fjerde pige i 9.-klasse er i risiko for at udvikle en spiseforstyrrelse, og at 5 pct. af de unge flere gange om ugen eller et par gange om måneden har oplevet, at der er blevet skrevet grimme ting til dem på et socialt medie, så andre kunne se det.

Det er alvorlige tegn på mistrivsel, som både politikere, forældre og fagfolk er forpligtede til at reagere på. Her har jeg særligt store forventninger til de pædagoger, der har fået en plads i folkeskolen. De er netop uddannet i at arbejde med sociale fællesskaber og med børnenes mestringsevner. Dermed ikke sagt, at det er en nem opgave. For som 19-årige Clara, der har erfaring med selvskade, siger: "Jeg tror ikke, man kan undgå den der tendens til, at folk skader sig selv. For der kan være så mange årsager til det. Så skulle man også begynde grundlæggende at gøre noget ved mobning, problemer i familien og omsorgssvigt."

IKKE ET SPØRGSMÅL OM TRIVSEL ELLER LÆRING

Derfor håber og opfordrer jeg til, at skolerne sikrer, at både lærere og pædagoger får mulighed for at arbejde med deres kernekompetencer, **så det ikke bliver trivsel *eller* læring. Men både og.**

Vi skal tage arbejdet med trivsel alvorlig

Selvom jeg er enig med Clara i, at det er en stor opgave, vi har foran os, så er jeg overbevist om, at vi kan gøre det bedre, end vi gør i dag. Vi kan godt blive dygtigere til at gøre noget ved fx mobning og trivsel i skolen generelt. Der bliver løbende taget initiativer til at forbedre børns trivsel – og heldigvis for det. For én ting er, at vi er nødt til at hjælpe de mange børn og unge, der dagligt mistrives. Men vi ved faktisk også, at læring og trivsel går hånd i hånd. I en undersøgelse fra Børnerådet fra 2013 blandt 1.900 elever i udskolingen svarede 90 pct., at de lærer mere, når der er god stemning i klasseværelset.

Fra måling til handling

Ét initiativ, der kan være med til at styrke børns trivsel – og dermed læring – er, at skolerne bliver bedre til at bruge resultaterne fra de nationale obligatoriske trivselsmålinger i folkeskolen. Desværre er det ikke alle skoler, der lykkes med rent faktisk at handle på målingerne. For ét er at måle noget, noget andet er at tage resultaterne til efterretning og lave en plan for forandring.

Et andet vigtigt initiativ på trivselsområdet er den nationale indsats mod mobning, som Børnerådet er meget engageret i. Her kan skolerne hente inspiration i Aktionsplanen mod mobning, og samtidig er børn gennem lovgivningen blevet bedre beskyttet, hvis skolen ikke gør nok for at stoppe mobning. Lovgivningen stiller også krav om, at alle skoler skal udarbejde antimobbestrategier sammen med eleverne. Netop kravet om inddragelse af eleverne er jeg særligt glad for, for vores undersøgelser viser gang på gang, at børn rigtig gerne vil høres, og at det giver bedre forløb og løsninger.

Når vi nu ved, at trivsel og læring går hånd i hånd, burde det ikke være et spørgsmål om enten eller ude på skolerne. Men de har travlt derude, og hver gang der bliver stillet nye krav til faglige lærerplaner eller flere tests, risikerer vi, at tiden og opmærksomheden går fra arbejdet med trivsel. Derfor håber og opfordrer jeg til, at skolerne sikrer, at både lærere og pædagoger får mulighed for at arbejde med deres kernekompetencer, så det ikke bliver trivsel *eller* læring. Men både og.

OM

Per Larsen,
formand for Børnerådet

Per Larsen har været formand for Børnerådet siden 2012. Han har evner til at bygge bro mellem flere aktører og trækker på erfaringer fra en lang karriere hos politiet.

Per Larsen har fungeret som særlig rådgiver for kriminalitetsforebyggelse og bandekonflikt i Københavns Kommune. Han er desuden vicepræsident i Kræftens Bekæmpelse og ambassadør i Frivilligrådet.